

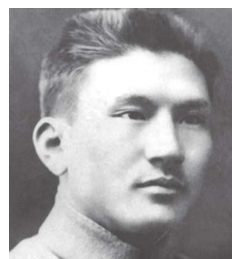
ТАЯУ ШЫҒЫСТАҒЫ
АХУАЛ мен ҚАУІПСІЗДІК
ШАРАЛАРЫ

2-бет

ПАРЛАМЕНТТІК
ОППОЗИЦИЯ
ТУРАЛЫ ЗАҢ ЖОБАСЫ
ҰСЫНЫЛМАҚ

4-бет

ХАЛҚЫНЫҢ
БАҚЫТЫ ЖОЛЫНДА
ЖАН ҚИҒАН

14-бет

ҚАЗАҚ ҮНІ

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ - САЯСИ АПТАЛЫҚ

www. qazaquni. kz

||

qazaquni2000@gmail. com

||

2000 жылғы 11 тамыздан шыға бастады

||

№1-2 (871-872), 13 қаңтар, 2020 жыл

Сәбит ДОСАНОВ:

ӘДЕБИЕТ
ЖАҒАНДАНУ
ҚАУПІНЕН
САҚТАЙДЫ

8-9
бет

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ
ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ МЫРЗАҒА

ҚАЗАҚТЫ, АБАЙДЫ ҚОРЛАУ – ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚҚА ШАБУЫЛ...

...Енді айтқан пікірімізді бастан кешкен іс-әрекеттерімізбен дәлелдейік. Менің бұл мәселеде ғылыми-зерттеу жолына түсуіме, тоқсаныншы жылдың басында Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың Абайдың 150 жылдығын ЮНЕСКО көлемінде атап өтуге дайындық жасау үшін ҚР Ұлттық Ғылым академиясы М.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтынан абайтану бөлімін ашқызып, әрі Абайдың шығармаларының екі томдық толық жинағын дайындайтын жұмыс тобына жауапты хатшы болып енуім, бөлім меңгерушісі Мекемтас Мырзахметұлының жетекшілігімен Абайдың қарасөзінен диссертация қорғауға тақырып алуым себеп болды.

6
бет

«ҚОСЫМША ШАРТ ЖАСАСУДА ТҰРҒАН ЕШҚАНДАЙ КРИМИНАЛ ЖОҚ, ҚҰРМЕТТІ СОТ!»

–Шәймерденов, біріншіден, ешқандай мемлекеттік қызметтегі адам емес. Екіншіден, біз 2018 жылдың тамызында ол басқаратын СМП-610 мекемесімен келісім-шартты, мекеме оны орындамағаны себепті, бұзған болатынбыз. Ол бізді сотқа берген, сот біздің ісіміздің дұрыс екенін растаған. Яғни, ол маған қызмет жағынан тәуелді болуы мүмкін емес.

10
бет

ҚАЗАҚ
ЗИЯЛЫЛАРЫНЫҢ
КӨРНЕКТІ
ҮЛГІСІНДЕЙ ЕДІ...

15
бет

ПРЕЗИДЕНТ К. ТОКАЕВ: НУЖНА РЕФОРМА КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА

20 декабря 2019 г. президент Касым-Жомарт Токаев на втором заседании Национального совета общественного доверия заявил: «Требуется тщательно, выверенно, всесторонне проанализировать и проработать все аспекты внедрения нового алфавита. Предложенные три варианта латиницы оказались несовершенными. Поэтому нужен поистине научный подход к этой проблеме, которую упрощать нельзя. Речь не идет о простом переложении кириллицы на латиницу, нужна реформа казахского языка, его модернизация».

11
бет

ТАЯУ ШЫҒЫСТАҒЫ АХУАЛ мен ҚАУІПСІЗДІК ШАРАЛАРЫ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Президент Әкімшілігі басшылығының, Премьер-Министрдің орынбасарының, Қауіпсіздік Кеңесі хатшысының, Ұлттық қауіпсіздік комитеті төрағасының, Сыртқы істер министрінің, Қорғаныс министрінің, Ішкі істер министрінің және Қарулы Күштер Бас штабы бастығының қатысуымен шұғыл кеңес өткізді.

Сыртқы істер министрі Мұхтар Тілеуберді мен басқа да ведомство басшылары Таяу Шығыстағы қазіргі ахуал туралы баяндады. Қазақстан Президенті Парсы шығанағы аймағындағы ахуалдың күрт шиеленісуіне алаңдаушылық білдіріп, аталған іс-қимылдарға қатысушы тараптардың барынша ұстамдылық танытуы қажеттігін айтып, қақтығыстарды дипломатиялық әдіс-тәсілдермен, ең алдымен, бұл іске БҰҰ араластыра отырып,

сондай-ақ екіжақты байланыстар мен келіссөздер арқылы реттеу мүмкін екенін атап өтті.

Кеңес қорытындысы бойынша Мемлекет басшысы Қазақстанның Таяу Шығыстағы елшіліктері мен ондағы қызметкерлердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету, еліміздегі өкілдіктер мен компаниялар кеңселерінің қауіпсіздігін

сақтау үшін шаралар қабылдауды, мемлекетіміздің ұлттық мүддесіне қатысты маңызды ақпараттарды алу және талдау жұмыстарын күшейтуді тапсырды. Халықаралық ахуалдың шиеленісуі жағдайында Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуы мәселелеріне ерекше көңіл бөлу керектігін атап өтті.

ЖАЛҒАН ШАҒЫМ ЖАСАҒАНДАР ЖАЗАЛАНАДЫ

Қазақстанда жалған шағым үшін жауапкершілік күшейтілді. Бұл туралы ҚР ІІМ Тергеу департаментінің басшысы Санжар Әділов айтып берді.

Желтоқсан айында Президент Қасым-Жомарт Тоқаев «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық, қылмыстық-процестік заңнамаларды жетілдіру және жеке адамның құқықтарын қорғауды күшейту мәселелері бойынша өзгерістер мен

толықтырулар енгізу туралы» Заңға қол қойды. Осы заң арқылы ҚР Қылмыстық кодексінің 10 тарауындағы 69 бапқа және Қылмыстық-процестік кодекстің 72 бабына түзетулер енгізіледі. «Өз мақсаттарына қол жеткізу мақсатында кей адамдардың қатаң жазаларға негізделген амал-айлаларды жасамауы үшін Қылмыстық кодекстің 419-бабы - жалған шағым үшін жауапкершілік күшейтілді», — деді С.Әділов Орталық коммуникациялар орталығында өткен брифингте. Бұған дейін адамды

ауыр немесе аса ауыр қылмыс жасады деп жалған айыптағаны үшін 3 жылдан 7 жылға дейін бас бостандығынан айыру қарастырылса, енді бұл жаза 3 жылдан 8 жылға дейінгі мерзімге ұзартылды. «Қылмыстық топтың мүддесі үшін жасалған дәл осындай әрекеттер жаңа заңға сәйкес, 5 жылдан 12 жылға дейін бас бостандығынан айыруды көздейді, бұрын 5-10 жылға дейін бас бостандығынан айыру болатын», — деді ол. Айта кетейік, аталған заң 11 қаңтар күні күшіне енді.

АЗА ТҮТУ КҮНІН ТОЙҒА АЙНАЛДЫРҒАНДАР ТӘРТІПКЕ ШАҚЫРЫЛАДЫ

Ақмола облысының Ерейментау ауданында аза тұту күні той тойлаған аудан әкімі Абай Әлжановтың әрекетін тексеруге арнайы комиссия жасақталды. Комиссия аудан мен қала әкімінен бастап, сол кеште көңіл көтерген барлық мемлекеттік қызметкерлердің де мәселесін егжей-тегжейлі қарайды.

Ерейментау ауданының шенеуніктері қазір мемлекеттік қызмет істері агенттігінен барған арнайы комиссияға жауап беріп жатыр. Алматы маңында болған ұшақ апатына байланысты 28-ші желтоқсан Президент жарлығымен «Аза тұту күні» деп жарияланып, барлық мерекелік шаралар кейінге ерейменталы берілді. Алайда Ерейментау әкімдігі Аяз ата мен Ақшақардың биіне тамсанып, сауық құрған еді. Аткамінерлердің бұл әрекеті жерлестерінің ашуына тиіп, полицияға хабарлаған. Бірақ шырша айналған шенеуніктерді арнайы жіберілген патрульдер тоқтата алмаған. «Қазір қызметтік тексеріс басталды. Ерейментауға арнайы

комиссия жіберілді. Комиссия тек аудан әкімін ғана емес, басқа да мемлекеттік қызметкерлердің де сол қаралы күнгі әрекетін тексереді. Дәлелденген жағдайда, Әдеп кеңесінде қаралып, тиісті жаза қолданылуы керек. Қандай жаза екенін қазір айта алмаймын», — деді Ақмола облыстық мемлекеттік қызмет істері департаменті басшысының орынбасары Дархан Хайруллин.

Елдің рухани дамуында ерекше орны бар Семей қаласын тарихи орталық ретінде белгілеген жөн. Бұл туралы мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан» атты мақаласында айтылған.

ТОҚАЕВ ҮКІМЕТКЕ СЕМЕЙ ҚАЛАСЫНА ҚАТЫСТЫ ТАПСЫРМА БЕРДІ

«Семей өңірі — қазақ тарихындағы киелі өлкенің бірі. Сондықтан, елдің рухани дамуында ерекше орны бар Семей қаласын тарихи орталық ретінде белгілеген жөн. Ұлы Абай мен Шәкәрімнің, Мұхтар Әуезовтің кіндік қаны тамған өңір айрықша құрметке лайық. Осыған орай, шаһарды әлеуметтік-экономикалық тұрғыдан кешенді түрде дамытып, ондағы тарихи-мәдени нысандарды жаңа талапқа сай жаңғыртамыз. Үкіметке бұл мәселеге байланысты тиісті шаралар қабылдауды тапсырамын», — деп жазды президент мақалада.

Сонымен қатар, ұлы ақынның 175 жылдығы аясында Абайдың қастерлі мекені — әйгілі Жидебай абаттандырылады.

Тоқаев «Жидебай-Бөрілі» мемлекеттік тарихи-мәдени және әдеби-мемориалдық қорық-музейіне ерекше көңіл бөліп, ғылыми-танымдық жұмыстармен айналысатын орталыққа айналдыруды тапсырды.

Бұдан бөлек, Жидебайда музейге арнайы лайықталған

«Абай мұрасы» атты жаңа ғимарат салу қажеттігін атап өтті.

Сондай-ақ, 1918 жылы Семей қаласында Мұхтар Әуезов пен Жүсіпбек Аймауытов негізін қалаған, 1992 жылдан бері қайта шыға бастаған «Абай» журналына мемлекет тарапынан қолдау көрсетілмек.

Мемлекет басшысы бүкіл Қазақстан халқын ұлы Абайдың 175 жылдығы құрметіне қолға алынған игі бастамаларды белсене атсалысуға шақырды.

Еске сала кетейік, осыған дейін «Ақ жол» партиясының депутаттары Семей қаласына республикалық маңызы бар қала мәртебесін беруді ұсынған болатын.

СОТ ШОРАЕВТЫҢ АРЫЗЫН ҚАНАҒАТТАНДЫРМАДЫ

Алматы қаласы, Жетісу аудандық соты Арман Шораевтың 2019 жылдың 6 қазан күні «Facebook» әлеуметтік желісінде жарияланған материалға байланысты Абзал Құспан мен Сәуле Әбділдаханқызынан моралдық шығын талап еткен арызын қанағаттандырмады.

Бұған дейін Арман Шораев өзін Ислам Әбішев ісіне араластырды деген айыппен Абзал Құспан мен Сәуле Әбділдаханқызының үстінен ша-

ғымданып, моральдық шығын ретінде 10 миллион теңге талап еткен болатын. Шораевтың сотқа арыздануына журналист Сәуле Әбділдаханқызының әлеуметтік желідегі жазбасы себеп болған.

Алайда, 6-қаңтар күні Алматы қаласының Жетісу аудандық соты ҚР Әкімшілік Кодексінің 168, 279, 280, 268, 269 баптарына сүйеніп отырып, Арман Шораевтың моральдық шығын талап еткен арызын қанағаттандырмады. Заң бойынша, айыптаушы тарап 10 күн ішінде Алматы қалалық сотына шағымдануға құқылы.

ОТШАШУ БІР ОТБАСЫН КӨЛІКСІЗ ҚАЛДЫРДЫ

Павлодар қаласындағы тұрғын үй аулаларының бірінде жаңа жыл түні Hyundai Creta маркалы кроссовер өртеніп кетті. Көлік иесінің орануына жаңа жылдық отшашулар себеп болған.

Көлік иесінің қызы Динар Бабашеваның айтуынша, 31 желтоқсан түні олар отбасымен екі қылыр шамасында бізге көршіміз қоңырау шалып, ауладағы әкемнің көлігі өртеніп жатқанын айтты. Көршілер өрт сөндірушілерді шақыртты», — деді ол.

Динардың сөзінше, өрт сөндірушілер көліктің жанып кетуіне жаңа жылдық отшашулар себеп болғанын айтыпты. Көпқабатты тұрғын үй ауласында орналасқан бейне бақылау камераларында жас адамдардың

салют атқаны және от шашудың бірнешеуі көлікті тигені анық көрінеді, — деді Бабашева. Несиеге алған көлігінен айырылған отбасы полицияға арыз жазған.

Отшашуды тоқтату туралы қоғамда мәселе көтеріліп келе жатқанына бірнеше жыл болды. Алайда ешқандай нәтиже жоқ. Қаншама балалар қол-аяқтарын құйдіріп мүгедек болып қалды. Бұны енді заңдық тұрғыдан бекітуден басқа амал қалмаған секілді.

«СЕРГЕК» ІСКЕ КІРІСТІ

Алматыда жаңадан іске қосылған 400 «Сергек» камералары 42 миллион теңгеге айыппұл салды.

Полицияның хабарлауына, мегополисте сегіз күннің ішінде 2564 жол қозғалысы ережелерін бұзу дерегі тіркелген. Әкімшілік құқықбұзушылықтар көбіне жылдамдықты асырумен байланысты (сағатына 10-20, 20-40 және 40-тіз уша сақшырым). Полиция жол жүргізушілер жол бойындағы жол қозғалысы ережелерінде бекітілген талаптарға назар аудармайтынын да атап өтті. Естеріңізге сала кетейік, «Сергек» жылдамдықты асыру, бағдаршамның қызыл түсіне өту, жол белгілері мен жолақтарды елемей, көлікті тоқтату ережесі және көлік құралдарын тұраққа қою, сондай-ақ қоғамдық көлікке арналған жолақпен жүру деректерін тіркейді.

■ JAZYLǴAN JAIDYŃ JAŃǴYRYǴY

Республикалық «Қазақ үні» газетінің №49-50 (867-868), 9 желтоқсан, 2019 жылғы санында қоғам белсендісі, тіл жанашыры Жасұлан Исаның «Ең үздік қазақи орталық неліктен жабылады?» атты мақаласы жарық көрген-ді. Мақалада автор Нұр-Сұлтан қаласында орналасқан №38 «Шаттық» балабақшасының жабылғалы тұрғандығын айтып, дабыл қаққан ата-аналардың жанайқайын жеткізген-ді. Осы мәселе бойынша ҚР Білім және ғылым министрі Асхат Аймағамбетовке қоғам қайраткерлерінің және ата-аналардың хаты жолданған-ды. Елордалықтарды мазалаған осынау мәселеге бей-жай қарамаған ҚР Білім және ғылым министрлігі дер кезінде жауап беріп, білім мекемесінің өз жұмысын тоқтатпайтындығын мәлімдеді. «Қазақ үні» газеті көтерген осы бір өзекті мәселеге министрлік тарапынан оң шешімнің шығуы – зор жетістік екенін атап өткіміз келеді. Ұлттың үніне айналған «Қазақ үні» газеті ұлттық мүддені қорғау бағытындағы жұмыстарын алдағы уақытта да жалғастыра бермек.

РЕДАКЦИЯДАН

«ШАТТЫҚТЫҢ» ШЫРҚЫ ЕНДІ БҰЗЫЛМАЙДЫ

Бірліксіз болашаққа да жол жабық болатынын білген бабаларымыз, «Бірлік бар жерде – тірлік бар» деген қағиданы басты бағытқа қойған.

Қазір де, біздің бірлігіміздің арқасында, Елордамыздағы «Шаттық» балалар орталығы жабылмайтын болды! Яғни, «Білім және Ғылым» министрлігінің берген жауаптарында, осылай деп нақты жазылған. Министрліктің қаймағы бұзылмаған, қазақи балалар орталығына оң шешім шығаруы – біздің, бір жұдырықтай болып жұмыла білгеніміздің арқасы. Бұл да жеңістің бірі екенін айтып өтуге тиіспіз. Бірлік бар жерде, жеңіс те бар ағайын!

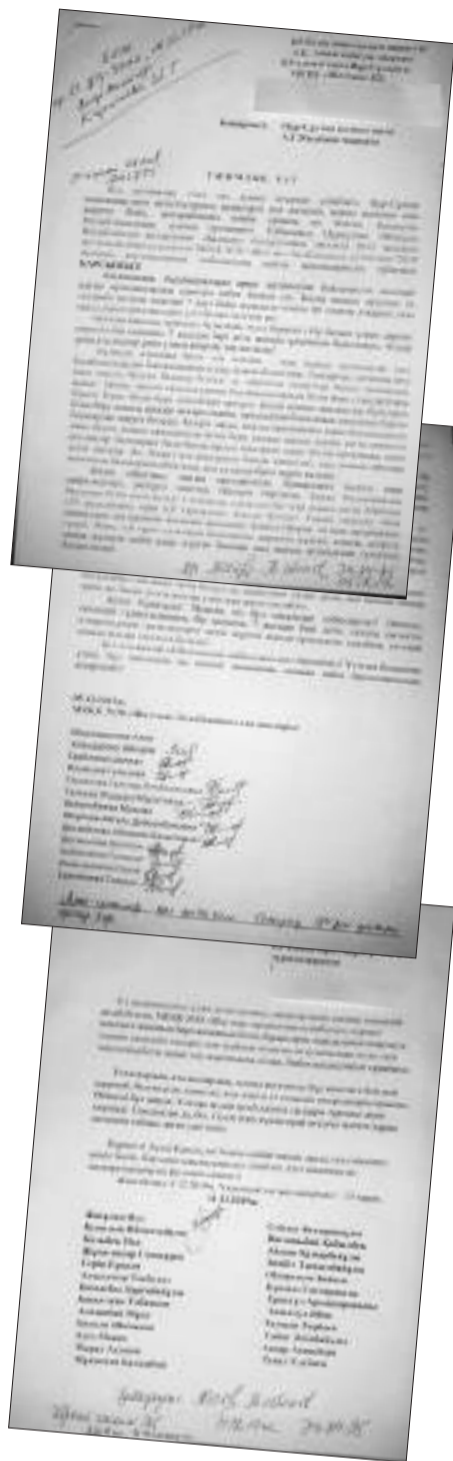
«Шаттықтың» болашағына алаңдап, жоғарыдан түскен қысымнан қорықпай, бірден мәселенің бетін ашып көтеріп жіберген орталықтың ата-аналарына, бірігіп министрлікке хат жолдап қолдау білдірген қоғам қайраткерлеріне, дер кезінде дабыл қаға білген «Қазақ үні» газетіне, «Қамшы» порталына, күні-түні қонырау соғып министрліктің мазасын кетіріп наразылықтарын танытқан алыс жақындағы ағалы-інілерімізге, апа-қарындастарымызға, алғысымызды айтамыз.

Алдағы уақытта, бұл орталыққа жауапты болып, бақылауда ұстайтын боламыз!

Балаларға ұлттық тәлім-тәрбие беріп, мектепке дайындаймыз десек, «Шаттық» орталығының есігі ашық!

«Бір» бола білейік, ағайын. Қоғамда орын алып жататын әділетсіздікке, бірігіп тосқауыл болайық. Әлсіздерге, көмекке мұқтаж болған жандарға бірігіп жәрдем көрсетейік! Заңның бұзылмауын, жан-жақтан бірігіп, талап етейік!

ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ ҚЫРЫН ҚАРАЙТЫНДАРҒА ШАРА ҚОЛДАНУ КЕРЕК

ҚР ПД мемлекеттік тіл қазақ тілінің маңыздылығына күмән келтіріп, орыс тіліне басымдық беріп, мемлекеттік тілді екінші қатарға қоюға прецедент жасап отыр. Бұған куә төмендегі хат болар, мұқият қараныз.

Осыдан біраз уақыт бұрын маған полиция қызметкері орысша тіл қатты. Мен оған «сол сөзінді қазақша айтып берші» деп өтіндім. Бірақ полиция қызметкері маған: «Мен қазақпын, қазақша жақсы білемін, бірақ сізге тек орысша тіл қатамын, себебі, қазақ тілі мен орыс тілі тең дәрежелі тіл, сондықтан, сізбен саналы түрде ресми тілде сөйлесемін», – дегені. Бұл сөзді қазақшасы тәуір полиция қызметкері айтып тұрған соң мен оған полиция қызметкері жұртшылықпен (егер де азамат қазақша сөйлеуге ынталы болса) мемлекеттік тілде түсініскені жөн дедім. Ал егер де полиция қызметкері қазақша біле тұра, орыс тілін қолданса, оғаш көрінеді деп, орысшылаған полиция қызметкердің үстіне Алматы қаласының Ішкі істер департаментіне шағым түсірдім.

Құрметті баспасөз, полиция – мемлекет деген сөзден шыққан, ал Алматы қаласының Ішкі Істер Департаментінің пікірінен сәйкес қазақ тілді ортада орыс тілінің қолданыс басымдылығы бар деп есептейді.

Бұл мәселе маңызды болғандықтан, Президентіміз Қ-Ж.Тоқаевтың Мемлекеттік тілдің маңыздылығы туралы ескертуіне сәйкес, баспасөзде Мемлекеттік тілдің кәделілігі мәселесін талқылауға жарамады деп есептеймін.

Әзімбай ҒАЛИ,
Тарих ғылымдарының докторы

ҚАЗАҚ ТІЛІ ҮШІН КҮРЕСТІҢ АЛГОРИТМІ

Желіде қазақ тілділерді дискриминациялау жайлы мәлімет көп, бірақ осы туралы пост, коммент жазғанда көбіне қазақтар болған келеңсіз жағдайларды сипаттаумен шектеледі, яғни, сол келеңсіздіктерді түзеуге түк әрекет жасамай, ухліеп-ахылап отыра береді. Әрине, бұндай жағдайда, ана тіліміздің дағдарысты ахуалы жақсы жағына өзгермейді.

Қазақ тілінің басымдылығы – ол қазақтардың жұмысты болуы, әлеуметтік жағдайының жақсаруы, ұлтымыздың сақталып, дамуы – осыны түсіну қажет.

Орыс тілі ресми және ұлтаралық қатынас тілі деген нормалар ҚР заңдарында жоқ – бұлай деу бос сөз! ҚР Ата Заңының 7-бабының 2-тармағында: «Орыс тілі – ресми тіл» деп жазылмаған, тек қана: «Мемлекеттік ұйымдарда және жергілікті өзін-өзі басқару органдарында орыс тілі РЕСМИ ТҮРДЕ қазақ тілімен тең ҚОЛДАНЫЛАДЫ», – деп жазылған, осыны ұғу керек!

Ана тілі үшін шын мәнінде күресіп жүргендердің іс-әрекеттерін сараптасақ, мынандай алгоритм анықталады:

1. ҚР Мәдениет және Спорт министрлігінің тіл саясаты комитетіне egov.kz арқылы жазбаша түрде өзіндік тұратын облыстың арнайы кесте сәйкес іс жүргізуді мемлекеттік тілге, яғни қазақ тіліне қашан, қандай құжаттардың негізінде көшірілгені туралы сұраныс жіберу;

2. Үнемі өзімен тіл туралы заңдардан үзінділерді және меморгандардың жауаптарын қазақ, орыс тілдерінде алып жүру;

3. Жәбірлеушіге заңдарға жүгініп, меморгандардың жауаптарын көрсетіп, ескерту жасау;

4. Құқық бұзушыны бейнежазбаға түсіру;

5. Өкілетті органдарға egov.kz арқылы жазбаша, заңдарға жүгініп шағымдану;

6. Жәбірлеушінің басшысымен және өкілетті органның жетекшісімен кездесіп, жағдайды сипаттау, деректермен (бейнежазба, заңдардан үзінділер, меморгандардың жауаптарын) таныстыру;

7. Барлық материалдарды әлеуметтік желіге салып, қазақ қоғамының назарын аудару;

8. Қазақ БАҚ-тарына хабарлау;

9. Сосын өкілетті органдардың жауаптарын, шыққан нәтижені әлеуметтік желіде жариялау;

Осындай алгоритмді ұстанбай, құр жылап-сықтағаннан, біреу келіп бәрін тындырады деуден оң нәтиже болмайды. Қазір қазақтардың 75% кем емес, ана тілі күрескерлері түзу жолды көрсетті, қорқатын ештеңе жоқ – әр қазақ ана тілі, яғни, ұлтымыздың болашағы үшін аянбай күресуі керек!

P.S. Тіл туралы заңдардан үзінділері керек болса, менімен эл. пошта арқылы хабарласыңыздар – жіберемін.

Эл. поштам: luckystella@mail.ru

Жұлдызай ФОРТ
Фейсбук парақшасынан

• Дүбірлі дүние

ИРАН ЯДРОЛЫҚ КЕЛІСІМНЕН ШЫҚТЫ

Иран жоғары басшысының бас әскери кеңесшісі Хусейн Дехган CNN-ге берген сұхбатында Тегеран ирандық генерал Касем Сулейманидің өлімі үшін кек алатынын және бұл шара америкалық әскери нысандарға қарсы бағытталатынын айтты.

ЕН24 хабарлауынша, Иран мемлекеттік телеарнасы Дональд Трамптың басы үшін 80 миллион доллар көлемінде сыйақы тағайындады. Генерал Сулейманимен қоштасу рәсімінің трансляциясы кезінде жүргізушілер 80 миллион тұрғыны бар Иранның әр азаматы бір доллардан жинаса, сол қаражатты АҚШ президентін өлтіретін адамға жіберетіндерін жеткізді.

Сондай-ақ, жексенбі, 5-қаңтарда Тегеран елдің «ядролық келісімнен» шыққанын мәлімдеді. Естеріңізге салсақ, 2-қаңтарда АҚШ Бағдат әуежайы аймағына зымыранмен соққы жасаған, салдарынан он адам қаза тапқан болатын. Олардың ішінде Ирак генералы Касем Сулеймани, Ирак шейіт жасағы басшысының орынбасары Абу Махди әл-Мухандис және Ислам революциясы күзеті корпусының төрт офицері болған.

УКРАИНА ҰШАҒЫ АПАТҚА ҰШЫРАДЫ

Имам Хомейни атындағы Іәуежайдан Тегеран-Киев бағытымен ұшып шыққан «Украина халықаралық әуе желілері» әуе компаниясының «Boeing-737» ұшағы апатқа ұшырады.

Алдын ала мәліметтер бойынша, апат салдарынан жеті елдің азаматтары, жалпы саны 176 адам қайтыс болған. Олардың басым бөлігі – Иран және Канада азаматтары. Бұл туралы Украина сыртқы істер министрі Вадим Пристайко Twitter-де жазды. PS752 апатында қаза тапқандардың қай елдің азаматы екендігі жайлы мынадай ақпарат таратылды: Иран – 82; Канада – 63; Украина – 2 + 9 (экипаж); Швеция – 10; Ауғанстан – 4; ГФР – 3; Ұлыбритания – 3. Министр әуе апатында адамдардың қаза болуына байланысты көңіл айтып, Украина билігі тергеу жүргізіп жатқанын атап өтті.

ОН МЫҢ ТҮЙЕ АТЫЛАДЫ

Аустралияның анангу тайпа-Оңтүстік Аустралия штатының билігі аймақтың батысында 10 мың жабайы түйені ату туралы шешім қабылдады.

Өңірдің солтүстік-батысындағы кең байтақ жерлерге ие анангудың байырғы тайпасының басшылары рейнджерлердің өте көп тараған жабайы түйелерді жаппай ату туралы ұсынысына келісті. Сарапшылардың айтуынша, бүгінгі таңда Аустралияда жабайы түйелердің популяциясы 1,2 миллионнан асады. Бұл апаттық салдарға алып келді, өйткені, түйелер құрғақшылық пен ыстықтың әсерінен жайылымдарды азайтып қана қоймайды, сонымен қатар көбінесе олар аштық пен шөлден өледі, салдарынан түрлі аурулар таралуда», – деді департаментте. Бес күннің ішінде рейнджерлер популяцияны кем дегенде 10 мың басқа қысқартады деп күтілуде.

2-3-бетті дайындаған
Зейнолла ҚАБИОЛЛАҰЛЫ

ПАРЛАМЕНТТІК ОППОЗИЦИЯ ТУРАЛЫ ЗАҢ ЖОБАСЫ ҰСЫНЫЛМАҚ

АЗАТ ПЕРУАШЕВ «АБЗ ПЛЮС» ЖШС-НІҢ ҰЖЫМЫМЕН ЖҮЗДЕСТІ

Президент Қ.Тоқаевтың парламенттік оппозиция мәртебесін қалыптастыру туралы тапсырмасына сәйкес, «Ақ жол» демократиялық партиясы 2013 жылы әзірленіп, Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымы тарапынан жоғары бағаланған парламенттік оппозиция туралы заң жобасын жетілдірді

Президент Қ.Тоқаевтың парламенттік оппозиция мәртебесін орнату туралы тапсырмасын орындау мақсатында «Ақ жол» Демократиялық партиясы 2013 жылы дайындаған парламенттік оппозиция туралы заң жобасын алдағы апталарда ұсынады.

Заң жобасы халықаралық озық тәжірибелер негізінде және отандық парламенттік тәжірибені ескере отырып әзірленді. Сонымен қатар Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымының Демократия және адам құқықтары бюросының 2013 жылы 28 наурыздағы № 120/03/2012 ресми пікірінде жоғары бағаланды.

2013-2014 жылдары Заң жобасын іске асыру мүмкін болмады. Алайда аталмыш заң жобасы күні бүгінге дейін «Ақ жол» партиясының күн тәртібінде түспей, партияның ресми сайтында жарияланды.

Фракция төрағасы Азат Перуашев 2019 жылы 15 тамызда «Время» газетіне берген «Перемены нужны и даже неизбежны» деген сұхбатында партияның осы заң жобасын жылжытуды жалғастыру ниеті туралы айтқан болатын.

«Ақ жол» партиясы Президент Қ.Тоқаевтың парламенттік оппозиция мәртебесін орнату туралы тапсырмасы мәселені практикалық тұрғыдан шешуге құқықтық негіз жасады деп сенеді.

Осыған байланысты, «Ақ жол» Демократиялық партиясы заң жобасын қазіргі күннің шындығы мен Мемлекет басшысының жақындағы нұсқауларын қарайын танып отырды. Содан кейін, заң жобасы парламенттік заңнамалық бастаманың бөлігі ретінде Үкіметке жіберіледі.

Атап айтқанда, 5 қаңтардан бастап, «Ақ жол» партиясы депутаттарының елдің әр түрлі аймақтарындағы сайлаушылармен кездесулерінде құжатты талқылау болады. Сонымен қатар, заң жобасы бойынша ұсыныстар мен ескертулерді dpk.akzhol.kz@mail.ru электронды поштасына жіберуге болады.

2013 жылы әзірлене бастаған құжатты жаңарту бойынша жұмысты партия төрағасы Азат Перуашев басқарады.

Құжат туралы қысқаша ақпарат: заң жобасында Парламентте парламенттік көпшілікке ашық қарсылық білдіретін (оның ішінде заң жобаларына дауыс беру) және қазіргі үкімет құрамына кірмейтін саяси партиялар туралы «парламенттік оппозиция» анықтамасы енгізілген.

Парламенттік оппозицияның мынандай құқықтарын анықтау:

- өз депутаттарының арасынан Мәжіліс Төрағасының орынбасарларын және комитеттер төрағаларын ұсынады. Сондай-ақ, оппозиция үшін республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау комитеті төрағасының лауазымын бекітеді;

- сыбайлас жемқорлыққа, заң бұзушылықтарға, технологиялық апаттарға және басқа да маңызды оқиғаларға қатысты парламенттік тыңдаулар мен тергеулерді бастауға;

- үкіметтік заңдарға балама заң жобаларын енгізу;

- парламенттік оппозиция өкілінің парламент отырыстарында сөз сөйлеуі;

- хабарлама түрінде митингілер, демонстрациялар мен шерулер өткізуге;

- бұқаралық ақпарат құралдарының мемлекеттік ақпараттық тапсырысы және биліктің партиясымен тең бюджеттік қаржыландыру сынды басқа құқықтарын анықтау ұсынылады.

Жоба оппозиция депутаттарының өз өкілеттіктерін кедергісіз жүзеге асыруына және парламенттік иммунитеттен және мандаттан айырылудан тек өз фракциялардың келісімімен ғана қорғауға кепілдік береді.

Сондай-ақ, құжатта парламенттік оппозицияның «Парламент және оның депутаттарының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңында белгіленген нормаларды сақтау міндеттері қарастырылған. Құжат туралы қосымша ақпаратты жоғарыдағы сілтемеден білуге болады.

«Ақ жол» демократиялық партиясы бұл заң қабылданған жағдайда республиканы одан әрі демократияландырады және Тұңғыш Президент «100 нақты қадам» Ұлт жоспарында қарастырылғандай үкімет қоғам алдында есеп береді деп санайды.

ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты, «Ақ жол» партиясының төрағасы Азат Перуашев Қостанайда жергілікті кәсіпорын «АБЗ Плюс» ЖШС ұжымымен кездесу өткізді.

ҚР Парламенті Мәжілісі депутатының аталмыш ұжымды тандауы бекерден-бекер емес, Себебі, 100 ден астам адамды тұрақты жұмыспен қамтамасыз етіп отырған аталмыш серіктестік бүгінде қиын жағдайды бышыр өткестіреді. Атап айтсақ, жергілікті салық мекемелері осы «АБЗ Плюс» ЖШС-ін салықтан жалтарып, өз пайдасын көздеді деп айыптап сотқа берген-ді. Соның салдарынан бір сәтте миллиардтаған қарызға батқан кәсіпорын бұл күнде тоқыраудың алдында тұр.

Көптеген жұмысшысы бар қаладағы ірі кәсіпорынның ұжымымен өткен жүздесуде партия жетекшісі мәселенің өте күрделі екеніне тоқталып, бір шешімін табуға қол ұшын созатынын жеткізді.

«ЕҢБЕГІМ ЕЛІМЕ» – ЕЛ ҚАЛАУЛЫЛАРЫНА

«Ақ жол» Демократиялық партиясының Мәжіліс депутаттары еліміздің Алматы, Қостанай, Семей және Ақтөбе қалаларына сапарларының барысында жергілікті мәслихаттың 25 жылдығына арналған «Еңбегім еліме» атты төсбелгісін партияның мәслихат депутаттарына тапсырды.

Бір атап кетерлік жай, республика бойынша жергілікті мәслихаттарда 50 шақты «ақжолдықтар» бар. «Еңбегім еліме» осы аптада еліміздің басқа да аймақтарындағы депутаттарға тапсырылады.

АЗАТ ПЕРУАШЕВ Б.МОМЫШҰЛЫ МЕКТЕП-ЛИЦЕЙІНДЕ БОЛДЫ

«Ақ жол» партиясы төрағасы, Мәжіліс депутаты Азат Перуашев пен партия төрағасының орынбасары, ақын Қазыбек Иса Алматыдағы №131 Бауыржан Момышұлы атындағы мектеп-лицей ұстаздарымен кездесті.

Ақжолдықтарды мектеп-лицей директоры Роза Достанова Бауыржан Момышұлының мұражайымен таныстырды. Одан соң «Жас сарбаздар» класына алып кірді.

сындағы Жеңістің 75 жылдығына байланысты сөз сөйледі.

Мектеп-лицейдің қазақ тілі, әдебиеті пәнінің мұғалимасы Гауһар Келденова Парламентте халық сөзін сөйлеп жүрген Азат Перуашевке деген ел тілегін жеткізіп, ыстық ықыласын білдірді.

Теңіз флотының 1-ші дәрежелі капитаны Көпесбай Жанпейіс «Ақ жол» партиясының үкіметтің халықтың төлем картасынан салық ұстамақ болған ұмтылысын тоқтатқаны туралы және Ұлы Жеңістің баяндауы.

Қазыбек Иса Педагог туралы заңның маңызын сөз етті. «Ақ жол» партиясының «Қазақ Республикасына 100 жыл толуын мемлекеттік деңгейде мерекелеу мәселесін көтеріп келе жатқанын және Семей қаласына республикалық мәртебе беру ұсынысының нәтижелі болғанын баяндады. Бауыржан Момышұлы қайтыс болғанда 1982 жылы жазған жырын оқып

берді. Жиынға «Ақ жол» партиясы Алматы қалалық филиалы төрағасы Қуандық Бискултанов қатысты.

Содан соң Азат Перуашев «Ақ жол» партиясының Алматы қалалық филиалында қалалық мәслихат депутаттары мен партияның қалалық кеңесі

мүшелеріне «Ақ жол» партиясы шығарған мәслихаттың 25 жылдығына арналған «Еңбегім еліме» төсбелгісімен марапаттады. Сонымен бірге партия белсенділері мен бір топ зиялыларға «Қазақ Республикасына 100 жыл» белгісін тапсырды.

Астанадан арнайы келген ҚР Парламентінің Мәжілістегі Аграрлық комитеттің мүшесі, депутат Ерлан Барлыбаев Алматы облысы Талғар ауданында болып, бірнеше мекемелер мен кәсіпорындарды аралады. Кездесу барысында кәсіпкерлер мен қарапайым тұрғындарды толғандырған бірқатар мәселелер сөз болды. Кәсіптің де, мамандықтың түр-түрі көп. Оның ішінде адам денсаулығын қорғап жүрген медицина саласы қызметінің орны бөлек екені белгілі. Сондықтан болар, Мәжілістегі «Ақ жол» партиясы фракциясының мүшесі Ерлан Хайланұлы алдымен ат басын Алматы аймақтық онкологиялық диспансеріне бұрғанды жөн көрді.

пайызға жуық жағдайда еңбекке жарамды жастағы азаматтарда обыр ауруы анықталған. Бұл туған-туысқандарына әкелетін қайғы-қасіретті есепке алмағанда материалдық тұрғыдан ғана мемлекетке жылына 20 млрд. теңгеге жуық шығын әкеледі екен. Тәжірибе көрсетіп отырғандай Павлодар, Қостанай, Ақмола, Солтүстік және Шығыс Қазақстан облыстарында қатерлі ісіктен өлім-жітім көрсеткіші өзге өңірлерге қарағанда жиі кездеседі.

Мекеме басшысы Саяхат Тәуірбекұлының айтуынша диспансер ұжымы жылдан жылға күш алып келе жатқан «ғасыр ауруымен» қолдан келген бар мүмкіндікті пайдаланып күресіп келеді. Аймақтық аурухана болғандықтан дертіне дауа іздеп келушілер саны да аз емес. Алма-

ДЕПУТАТ ТАЛҒАРЛЫҚТАРДЫҢ ТҰРМЫСЫМЕН ТАНЫСТЫ

Негізі сонау 1984 жылдары қаланған бұл байырғы медицина каланың мекемелерінің кандидаты Саяхат Олжаев «Ақ жол» партиясы мен БАҚ өкілдерін аталмыш диспансердің бүгінгі тыныс-тіршілігімен, атқарылып жатқан жұмыстарымен таныстырып, күнделікті қызмет барысында кездесетін кедергілер мен түйткілдер туралы да ашық баяндап берді.

Айта кетуіміз керек, денсаулық саласында бүгінгі күні әлем бойынша ең кең тараған онкологиялық, жүрек және балалар ауруларын емдеуге айрықша көңіл бөлінеді. Оның да өзіндік себептері бар, бірінші кезекте біздегі ғана емес, бүкіл жер бетіндегі экологиялық ахуалдың нашарлауына байланысты адам ағзасына тигізер кері ықпалын айтуға болады. Бұл туралы әлемдегі белгілі ғалымдар мен мамандар айтып, жазып та келеді. Еліміздегі білікті мамандардың айтуынша, соңғы 20 жылда елімізде онкологиялық ауру көрсеткіші 1,5 есеге артқан. Жыл сайын 36 мыңға жуық қазақстандық түрлі обыр ауруларына шалдығып, көмек көрсетілгенмен, 15 мыңға жуығы көз жұмады екен. Қуантарлығы, медицина саласының дамуына орай соңғы жылдар өлім-жітім көрсеткіші 20 пайыз төмендеген. Әсіресе сүт безі обыры көп тарағандықтан көбіне онкологиялық аурумен әйелдер науқастанады. Сүт безі атерлер ісігі онкологиялық аурулардың ішінде бірінші орында тұр. Омырау обырымен тіркелген 3 мың әйелдің 1 мыңнан астамы жарық дүниемен қоштасқан. Мамандардың айтуынша, пайда болғаны бірден білінбейтін кеселдің кесірінен көптеген келіншек ауруын асқындырып алады. Ал, ерлер негізінен өкпе, асқазан мен колоректалды обырмен жиі ауыратыны байқалады. Өкініштісі, 70

ты облысының үлкен бір аймағына қызмет көрсетіледі. Алып қала маңына қоныстанған елді мекендердің саны да жыл сайын артып келе жатқаны белгілі. Диспансер кеңестік кезеңнен келе жатқан облыстық аурухананың ескі бір ғимаратына ғана орналастырып келеді ете бастағанға ұқсайды. Облыстық әкімдік бұл мәселені шешіп беруге уәде етіп отырған көрінеді. Қазір диспансердің өз емханасы, стационар бөлімі, зертханасы және басқа да қосымша бөлімдері тұрақты қызмет көрсетуде. Әрине, барлық саладағыдай мұнда да шешілмеген мәселе баршылық. Әсіресе, арнайы мамандарға деген тапшылық байқалады. Оларды дайындау соңғы жылдар шұғыл қолға алынғанмен, еліміз бойынша бұл мәселе түпкілікті шешілген жоқ. Аурухана осы салаға қатысты жаракетті құрал-жабдықтармен жаракеттендірілген кадр мәселесі соны толықтай пайдалануға кедергі келтіріп отырғанын баса айтты. Аурудың белгісіз жаңа түрінің пайда болуы мен біздегі мүмкіндіктер болмай қалған жағдайда кейбір зерттеулерді немесе ода жасау үшін шетелдік әріптестер көмегіне жүгінуге тура келеді екен. Әсіресе білікті хирургтер мен медбике мамандар сұранысқа ие. Жасыратыны жоқ,

біздегі медицина саласы қызметкерлерінің айлығы да айтарлықтай емес, тіпті төмен деуге болады. Сол себепті, бұл салаға мамандар жетіспей жататыны рас.

Аймақтық онкология диспансерінің жұмысымен жіті танысқан депутат Ерлан Барлыбаев қолда бар мүмкіндікті толық пайдаланып жатқан ұжым еңбегіне жоғары баға беріп, алдағы уақытта қызметтерінің жемісті болуына тілек білдірді. Сол сияқты, жылдар бойы талқыланып шешімін тапқан мұғалымдер статусы сияқты дәрігерлердің де мәселесі қоғамда көтеріліп жатқанын айтты. Бұл мәселе де шешімін табады деген сенімін білдіріп, «Ақ жол» партиясы өз тарапынан осыған қолдау көрсететінін жеткізді.

Жалпы «Ақ жол» партиясын әдетте кәсіпкерлер партиясы деп те атайды. Ол да негізсіз емес, партия өз жұмысында кәсіпкерлерге жылдар бойы үнемі қолдау көрсетіп келе жатқанын көпшілік жақсы біледі. Өйткені, еліміздің экономикасының дамуы бірінші кезекте осы кәсіпкерлерге тікелей байланысты. Сондай ірі өндірістік кәсіпорынның бірі – «ZETA» компаниясы. Бұрындар сырттай естіп, атына қанығып

жүрген үлкен ұжыммен кездесудің сәті түсті.

Қалың оқырманларымызға түсінікті болу үшін бұл кәсіпорын туралы қысқаша мәлімет бере кетейік. Қазақстандық өндіруші «ZETA» компаниясы – 1996 жылдан бастап кең салалы жиһаз, пластикалық және металды өнім шығару бойынша ұлттық нарықтағы тұрақты көшбасшы болып келеді. «ZETA» дүкендер желісі қарқынды дамып келеді және бүгінгі таңда Қазақстанның әр аймақтарындағы 26 қаласында елуге тарта дүкендері бар. Кәсіпорын қызметінің негізгі бағыты – үйге және кеңсеге арналған жұмсақ және қорпықтар және үстелдерді өндіру болып табылады. Бұдан басқа, компания мектеп және медицина мекемелеріне, сән салондарына, сондай-ақ, мейманханалық және мейрамханалық бизнесіне арналған жиһаз, кинотеатрларға арналған креслоларды шығару өндірісімен айналысады.

Компания меншігінде сегіз гектар жерде орналасқан өзінің тікелей өндіріспен айналысатын төрт зауыты бар. Өндірістік қуаттылық даму үдерісі және жоғары технологиялық жабдықты алу, сондай-ақ өндірістің теңгерімділік стратегиясы арқасында дайын өнімдегі қазақстандық камту үлесі сексен пайыздан асады. Компания қазір төрт мыңнан аса өнім түрлерін, оның ішінде Еуропаның үздік дәстүрлері бойынша өзіндік жайлылық пен таңдаулы дизайнды ұштастыратын итальяндық нағыз былғарыдан, көптеген түрлі-түсті және түрлендірілген маталардан жұмсақ жиһазды да өндіреді.

Бірақ кездерде небары 50 адамнан ғана тұратын ұжымда бүгінгі күні 2,5 мыңнан астам жұмысшы істейді. Мемлекетіміз адамдарымызды тұрақты жұмыспен камтуды бірінші кезекке қойып отырған кезеңде бұл өте жақсы жетістік дер едік. Оған қосып компанияда істейтін жұмысшылардың айлығы өзгелерге қарағанда анағұрлым жоғары және кешіктірілмей өз уақытында беріледі. Еден жуатын

қызметкерлердің жалақысының өзі 80 мың теңге, ал мамандарға 500 мың теңгеден кем төленбейді. Шынын айтсақ, ауылдар мен аудан орталығы үшін үлкен көрсеткіш, мұндай жоғары жалақы үлкен қалаларда да кездесе бермейді.

«Бүгінгі таңда біз барша Қазақстан бойынша отыратын орындардың көп бөлігін орнаттық, олардың технологияларын компаниямыздың конструкторлары әзірлеген, ал өзіндік бағасы Қазақстан және Орта Азия нарығында үстем орынды иеленуге мүмкіндік беріп отыр. Компания ұжымының ұйытқысын құрап отырған жұмыс тәжірибелері мол, жоғары білікті менеджерлер мен инженерлер. Италиялық технологияларды, өзге де алдыңғы қатарлы елдер тәжірибесін енгізу, жаңа басқару әдістерін қолдану және икемді маркетингтік саясаты арқасында, компания Қазақстан нарығында үйге және кеңсеге арналған жұмсақ жиһаз, креслолар, орындықтар, медицина мекемелеріне, оқу орындары мен бала-бақшаларға арналған жиһаз, сондай-ақ, кең ауқымда қолданылатын бұйымдарды өндіріп шығару саласында сияқты өз өнімдерімізді Польша, Ресей, Тәжікстан, Өзбекстан Грузия сияқты шетелдерге экспорттауды бастадық», – дейді компанияның бас директоры Максұт Омарбаев. Басшының сөзін босқа айтылмаған. Өзіннің 24 жылдық тарихында тұңғыш рет Республикалық «Алтын сапа» байқауына қатысып, өткен жылы осы жоғары белгінің бірден иегері атанғаны осыған нақты дәлел.

Бүгінгі күнгі талап бойынша кез келген кәсіпорын экологиялық талаптарды қатаң сақтауға міндетті. Бұл тұрғыдан компания тұрмыстық қалдықтарда көптеп кездесетін пластикалық заттарды қайта өңдеп іске асыруды қолға алған. Жүз жыл жер астында жатса да шірімейтін пластиканың залалы мол. Сондықтан, оны өндірісте қайта пайдалану ұғымы әдіс. Пластикалық шикізатты қымбатқа сатып алмау қаржы үнемдеуге де септігін тигізеді сөзсіз.

Депутат Ерлан Барлыбаев осы сапар барысында Талғар аудандық әкімдігінде болып, тұрғындармен кездесіп олардың талап-тілектерін тыңдады. Олардың тілектерінің басым бөлігі баспана, жер учаскелері, газдандыру сияқты әлеуметтік-тұрмыстық мәселелер төңірегінде болды. Баспана демекші, депутат аудан орталығында мемлекеттік бағдарлама бойынша салынып жатқан құрылыс алаңын да барып көрді. «ГунСтройсервис» ЖШС әрқайсысы 60 пәтерлі бес үйдің құрылысын қолға алып, оның біреуін пайдалануға беріпті. Аудан бойынша баспана құрылысы өзге жерлерде де жүріліп жатқанын байқадық. Талғар ауданы тұрғындарының тұрмысымен танысқан депутат Ерлан Барлыбаев келесі кезекте өзге де аудандарды аралап, оларды толғандыратын мәселелерді саралап, оның шешу жолдарын қарастыра отырып өзіндік алдағы жұмыс жоспарына енгізбекші.

Зейнолла АБАЖАН

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ МЫРЗАҒА

ҚАЗАҚТЫ, АБАЙДЫ ҚОРЛАУ –
ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚҚА ШАБУЫЛ...

Құрметті Қасым-Жомарт
Тоқаев мырза!

Сіздің Абай Құнанбайұлының 175 жылдық мерейтойын мерекелеу туралы Жарлығыңызды дер кезінде шыққан құжат ретінде қуана қарсы алдық. Абай Құнанбайұлының 150 жылдығында және одан бергі уақытта қандай істер атқарылды және ол істерді жүзеге асырғанда қандай жетістіктер мен кемшіліктер орын алды дегенді абайтанушы ретінде саралай келіп әрі алдағы мерекелеу кезіндегі іс-шараларды нәтижелі, жемісті өткізуге пайдасы тиер деген ізгі ниетпен өз ойларымды Сізге жеткізуге ниеттеніп отырмын.

Біздің «шетелдік дұшпандарымыз» Қазакстандық ұлтын негізін «мәңгірт» ету үшін алдынала терең зерттелген, барлық мүмкіндік жан-жақты қамтылған, ұзақ мерзімге арналған жоспарын бірте-бірте неше түрлі зымияндықпен ойластырған айла-тәсілдері арқылы Қазакстан асты-үсті ең байлыққа толы ел, екіншіден ұлан-байтақ жері бар, үшіншіден ең бастысы әлемді дүр сілкіндірген Түркі өркениетінің – кара шаңырағы ретінде, әрі сол ұлттық құндылықтарды, тектілікті бойына осы күнге дейін сақтаған ұлт ретінде ерекше нысанға алынған ел десек артық айтқандық болмас. Көп жылдық зерттеудің нәтижесінде шетелдік «дұшпандарымыздың» жоспары былайша құрылған деген қорытындыға келдім:

1. Қазак ұлты өз ішінде кімді ардақ тұтады, міне соны тауып, олардың шығармашылығын «шетелдік дұшпандар» өз мүддесіне бұрмалап пайдалануды көздеген. Олар әрине оны дәл тапты, таңдау Абай Құнанбайұлы мен Мұхтар Әуезовке түскен еді.

2. Олар казак ұлтының өте бай ауыз әдебиетінде діні, тілі, дәстүрі нақты көрініс беріп, сақталып отырғандығын жақсы білді. Сондықтан казактың ұлттың шынайы бейнесін бұрмалауды, ауыз әдебиетінің кейбір түрлерін бұрмалап, өңдеп қайта басып шығаруды көздеді.

3. Қазак елін отарлап алған орыс империясының казактарды сауатсыз, жабайы, өркениеттен окшау қалған тұрпайы ел ретінде көрсеткен саясатын одан әрі жалғастырып казакты әлемге «жабайы ел» деп айту үшін ағылшын тілінде шетелде кино түсіруді қолға алды. Қазакстанда казактың ауыз-ертегілерін бұрмалап мультфильмдер шығаруды қолға алды.

Енді айтқан пікірімізді бастан кешкен іс-әрекеттерімізбен дәлелдейік. Менің бұл мәселеде ғылыми-зерттеу жолына түсуіме, тоқсаныншы жылдың басында Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың Абайдың 150 жылдығына ЮНЕСКО көлемінде атап өтуге дайындық жасау үшін ҚР Ұлттық Ғылым академиясы М.Әуезов

атындағы Әдебиет және өнер институтынан абайтану бөлімін ашқызып, әрі Абайдың шығармаларының екі томдық толық жинағын дайындайтын жұмыс тобына жауапты хатшы болып енуім, бөлім меңгерушісі Мекемтас Мырзахметұлының жетекшілігімен Абайдың қарасөзінен диссертация қорғауға тақырып алуым себеп болды. Тәуелсіздік алған Қазакстан халқы Абайдың 150 жылдығын атап өтіп, данышпан ақын ұлымен әлемге елдігін таныту үшін дайындалса, «шетелдік дұшпандарымыз» миссионерлік желеумен ылаң ұйымдастырып, елімізге «Кришна сектасы қоғамы» деген атпен діни бірлестік ретінде ендіріп, әртүрлі айла-шарғымен сол кездегі Семейдегі «Абай» журналының қызметкерлері ағайынды Досым және денсаулық министрлігі етіп «жоспарларын» іске асыруға белсенді қатыстырады. Досым мен Асан Омаровқа жүктелген міндеттер:

1. Халықаралық Кришна санасы қоғамының негізін қалаушы А.Ч.Бхактиведанта Свами Прабхупаданың «Өмірден өмір туындайды» кітабын казакшаға тәржімалау, оны казактардың санасына сіңіре уағыздау.

2. Досым Омаров Кришналық «Өмірден өмір туындайды» кітабының негізінде Абай мен М.Әуезов туындыларын бұрмалап докторлық диссертация мен «Абайтану курсы» оқулығын, ал Асан Омаров Шәкәрім мұраларын бұрмалап докторлық диссертация мен кітап жазу көзделген.

3. Бұл істі жүзеге асыруда жерлестік, руластық, қызметтестік, достық қарым-қатынасты барынша пайдалану.

Сөзімізді дәлелдейік, аударманы екеулеп тез орындайды, уағыз жүргізуде 1993 жылдан «Кришна санасы қоғамы» діни

бірлестіктің мүшесі Досым аса белсенділік танытады. Бұлар мақалаларында Кришналық уағызды білдіртпей «бомба» ретінде, кітаптарында «мина» ретінде жасырын тықпалап отырған. Досым Омаров академик Ә.Нысанбаевтың «әкелік қамқорлығына» бөленеді, институттың ізденушісі, ғылыми қызметкері, Энциклопедияның белсенді авторы болады, институт ұжымы «Ұлылар үндестігі» докторлық монографиясы мен «Абайтану курсы» оқу құралы талқылағанда (№23 Протоколы, 07.07.1999ж.). Д.Омаров: «Әуелі 1996-1997 оқу жылдарынан бастап «Абайтану курсының» қолжазбасы Алматыдағы казак тілі мен әдебиетін тереңдете оқытатын №2 мектеп-интернатта сәткіз жүргізіліп, апробациядан өткізіліп, Білім, мәдениет және денсаулық министрлігі осы қолжазба бойынша «Абайтану курсы» атты оқу құралы жазылып, ол жаңа жүйемен қарастырылғаны, «Ұлылар үндестігі» монографиясының материалдары 1997 жылы М.Әуезов мерейтойында жүлдеге ие болғандығы» айтылғанда «керемет, жаңа көзқарас» деп таңқала, бірауыздан құптай кетеді.

Омаровтарды қорғаушылардың арасында халықаралық «Абай» клубының президенті, өзін «ахмадийшілердің Қазакстандық лидерімін» деп жариялаған, жазушы Роллан Сейсенбаев, академик-биолог Рахым Оразалиев т.б. бар. Олар Кришнаны уағыздайтын кітаптарын үстің үстің шығарды: Р.Оразалиев, Д.Омаров, Ә.Мұқашбеков «Жасару құпиясы» («Алейрон» баспасы, 2006 ж.); Д.Омаров «Абайдың руханы мұрасы» («Ел-Шайыр» баспасы, 2007 ж.); Ә.Мұқашбеков «Рух пен тәннің саулығы», «Аштықты ұстау – денсаулық кепілі», «Жүйке жүйесінің тылсымы» («Алейрон» баспасы, 2007ж.).

Абайтанушылардың қарсылығы арқасында (М.Мырзахметұлы, «Сен де сүй ол Алланы жаннан тәтті», «Түркістан» газеті 27.08.2009 ж., Ж.Шойынбет «Ұлт рухына қауіп төндіретін кітап», «Ана тілі» газеті, 05.12.2002 ж.) Досым Омаровтың М.Әуезовті кришнаит еткен «Ұлылар үндестігі» докторлық диссертациясы мен «Абайтану курсы» оқулығы қолданыстан алып тасталынды, айқасымызға нүкте қойылғандай еді.

Бірақ олай болмады... Бізді таңқалдырғаны Философия институтының түгел ұжымы Досым Омаровты қолдауы ғана емес, сонымен қатар Абайды кришнаит етуге ұлттың келешегі ұрпақ тәрбиесіне жауапты Білім және ғылым Министрлігінің казак тілі мен әдебиетінің бас маманы Роза Батталованың белсенділігі, басшылыққа Д.Омаровтың «Абайтану» кітабының қажеттілігін сендіріп қана қоймай, тіпті бұл кітапты жарамсыз деп шыққан бұйрықты мектептерге жібермеген, әлі күнге дейін мектеп кітапханаларында сақталып, мектептің мұғалімдері пайдалануда. Жалпы оқулық туралы сынға казак әдебиеті пәні көп ұшырады, әрі орынды айтылды. Міне, осының бәріне бірден-бір жауапты маман Роза Батталова тіпті еш ескерту алмай, аман-есен «Абай ауданының» құрметті азаматы ретінде, зейнеткер ретінде әрең дегенде жұмыстан босады...

Сыртқы жауларымыз елімізге келіп «Абай» журналының қызметкері ағайынды Досым және Асан Омаровты «Кришна санасы» ұйымына тартып ғана қоймай, қалай іс-әрекет етудің ең озық айла-тәсілін, жетімдік күлкімен, жымын білдірмей сұрқия әрекетті жүзеге асыруды тез арада, өте сәтті үйреткеніне қалай сенбессің, айтқандарын орындатады.

Мысалы, кейіннен мәлім болғандай сол кездегі М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының директоры Сейіт Қасқабасов пен оның орынбасары, ф.ғ.к. Серікқазы Қорабай институтының ғылыми кеңесі болмай тұрып «жоғарыдан тапсырма бар Д.Омаровтың «Абайтану» кітабын қолдайық» деп кеңес мүшелеріне үгіт жүргізеді. Бұл жерде филология ғылымының докторлары, бөлім меңгерушілері Бауыржан Омаров пен Айгүл Ісімақованың «Абайды қаралап, казакқа кара бет болар жайымыз жоқ» деп қарсы шығуымен ойлары іске аспай қалады. Сірә, Досым Омаровты: «Ғылыми кеңестің шешіміне кітап жеке монография ретінде, бір автордың өз пікірі боп жүруге қақысы бар деп жұқалап қойдық, сенің негізгі қарсыласың біздің институттағы ғылыми қызметкер Житал Шойынбет, содан өшінді әперейік» деп уағдаласса керек, маған шүйліге бастады. Сейіт Қасқабасов алғашқы талабы «Абай қарасөздерінің жанрлық

және стильдік ерекшеліктері» тақырыбында жазылған кандидаттық диссертациямның «Абайдың дүниетанымы және оның қарасөздеріндегі көрінісі» тарауын алып таста деді, мен бұл тарауда Д.Омаровтың «Абайтану» кітабына жан-жақты талдау жасаған едім, алудан бас тарттым.

Бұған көнбегесін ғалым ғана емес жәй қарапайым адамда жасамайтын әрекетке барып Абайды туғанына 160 жыл толуына байланысты құрастырылған, 1995-2006 жылдар қамтылған библиографиялық көрсеткішке Досым Омаровтың кітабы мен мақаласын түгел ендіріп, менің осы шамалас мақалаларымды көрсеткіштен түгел алып тастапты, он ұйықтасамда түсіме кірмейтін қиянат, тіпті өздері дауыс беріп институтта қорғалған Абай туралы диссертациямды да алып тастаған, сірә мен оларға «халық жауындай» әсер етсем керек. Әдебиет институтының мерейтойына арналған кітабында да мені тазартып, атымды мүлде өшіруге ынғайланған сыңайлы, ойпырған-ай, Досым Омаров өтеуін қайтаратындай, осыншалықты атақ-абыройларын мансұқ етіп жанкештілікке баратындай бұларға қандай жақсылық жасады екен?.. Осы орайда Хәкім Абайдың ел болу үшін топ бастайтын қариялылық, ел мүддесін көздейтін намысқорлық екі мінезді жоғалтып алдың деген сөзі ойға оралады: «Кәніки, енді осы екі мінез қайда? Бұлар да арлылық, намыстылық, табандылықтан келеді. Бұлардан айырылдык. Ендігілердің достығы – бейбіт еміс, алдау, дұшпандығы – кейіс емес, не күндестік, не тыныш отыра алмағандық».

Шетелдік дұшпандарымыз ағылшын тілінде «Борат» кинофильмін шығарып ойларын жүзеге асырса, ал өз ішімізге Чарльз Уеллер деген «жансызын» миссионер ретінде жіберіп ылаң салды. Ол академик сол кездегі әл-Фараби атындағы ҚазҰУ философия факультетінің деканы Ғарифолла Есім жетекшілігімен «Қазак еліндегі діни үрдістердің мәдени-өркениеттік негіздері» деген тақырыпта диссертация жазады. Шындығына келсек, Чарльз Уеллердің «Қазак халқының ұлттық мәдениеті» (2003 ж.) кітабы мен диссертациясы казак халқының ұлттық мәдениетін қорлап жазған еңбектер еді. Миссионердің бұл еңбегін «Мәдениеттану» мен «Философия» пәнінің авторлары Тұрсын Ғабитов, Нағима Бәйтенова, Ақтолқын Құлсариева бастаған философтар сынаудың орнына мадақтап, қолдай кетеді. «Борат» кинофильмінің сыңарына айналған бұл еңбек абайтанушылар мен көпшілік тарапынан қарсылыққа ұшырады. Американдық миссионер себеп болған ұшыққан дауға ҚР Премьер-Министрі Д.Ахметов (2006ж. 16 маусым №3-729) пен

Білім Министрі Б.Әйтимова жауап жазып «аталған диссертациялық кеңеске кері қайтарылды (05.06.2006 ж. №КО-36/1). Миссионердің диссертациясы мен кітабының қауіпсіздігіне кесірі тиетінін, Елбасы Н.Назарбаевтың идеяларына тікелей қарсы еңбек екенін жан-жақты дәлелденген болатын (М.Қалматаев, М.Мырзахметов, Т.Кәкішұлы, Қадыр Мырза Әли, т.б. Ашық хаты Республикалық оннан аса газетке жарияланды; М.Бұлұтай, Қазақтың ұлттығына нұқсан келтіретін диссертацияларға әрқашанда қарсы боламыз, «Зан» газеті, 30.05.2006 ж.; Ж.Шойынбет, Бұл кітап кімге қажет, не үшін қажет?, «Түркістан», 28.10.2005; Сананы ұлайтын қос кітап, «Ислам және өркениет» 16.03.2006.; Шоқан Уәлихановтың қасиетті есімін әлдебір миссионердің қолжаулығы қылмайық, «Ана тілі», 16.03.2006ж.)

Американдық миссионер осылайша қазақтарды бір-бірімен айтыстырып, ең соңында «Мұсылмандаған кешірім сұраймын» («Жас қазақ», 06.10.2006 ж.) деп мақала жазып тайып тұрды, іс бітті қу кетті деп, академик Ғ.Есімов ағамыз «сені құртам, соттатам, ал оны өлем, тірілем қалайда қорғатамын» деуші еді, академик ағамыз, айтқанын орындапты, несі өтіп кетті екен әккі миссионердің? Ғ.Есімов сенатор болған кезінде Чарльз Уеллердің диссертациясын қайта қаратып, қорғатып жібереді. Чарльз Уеллер қазақты үш дінді (тәңіршіл, мәсіхшілік (христиандық) және ислам); Бүгінгі орта азиялықтардың ұлттық мәдениеті мен тарихынан айырылып қалған халық; Абай сияқты түрікшіл-жәдидшілер «бұрын» болмаған жаңа елді жоқтан құрамыз» деп, бұрын білінбеген, болмаған бір қазақ елі үшін күрескен жоқ; Түркі тілді мемлекеттердің (одақ) құру сәтсіз болады; Елболу ілімінің ең озық үлгісін протестанттық

мәсіхшілдік бере алады» деген ұлтымыз, мемлекетіміз туралы теріс қайшылықты пікірлері бар еңбектерін ағылшын, орыс тілдерінде жариялайды.

Чарльз Уеллер берілген бірінші тапсырма қазақ елінде диссертация қорғап, Қазақты, Абайды қорлап жазған еңбекті қазақ ғалымдарына мойындатып «мен айтқанымның бәрі шын, қазақтардың өздері де айтып отыр» деу болатын. Оны Ғарифолла Есім, Тұрсын Ғабитов, Ақтолқын Құлсариева, Нағима Байтеновалардың қолдауымен өте тамаша орындайды?..

Ендігі кезек «Борат» киносының жалғасы ретінде қазақты мазак етіп, тіпті жауыз етіп мультфильмдер шығару. Чарльз Уеллер оны да тамаша орындайды, ағайынды Игор Краундлер мен кейіпкерлерінің түр рәпәті құбыжық-сайқымазақ бейнесінде, есекті бояп қойып көрсетсе зебр деп айтатын ақымақтар елі еткен «Алдаркөсе» мен адам етін жегіш жауыздар елі еткен «Ер Төстік» мультфильмін қазақтың телеарналарына шығарды?.. Бір кезде 1993 жылы Орталық Азияны тарихи-мәдени зерттеу орталығын ашып директоры болған, сырттан миссионерлерге бөлінген қаржының иесі Чарльз Уеллер былтыр тағыда қазақ философтарының қолдауымен Қазақстанға келіп, Вашингтон университетінің профессоры ретінде Алматы қаласында «Зайырлы мемлекеттегі діннің қоғамдағы салт-дәстүрмен сабақтастығы» тақырыбындағы ғылыми конференцияда баяндама жасады. Жетекші ұстазы Фарифолла Есім «Қазір шетелдерімен байланыстамыз. Менің америкалық Чарльз Уеллер деген шәкіртім бар, өзі қазақша жазады. Сол «аға латынға қашан өтесіздер, мынау қиын болды ғой, өтпей жатыр» деп қынжылады» дейді.

Академик – Әбдімәлік Нысанбаев, Сейіт Қасқабаяв, Фарифолла Есім, жазушы Роллан Сейсенбаевтар бір кезде халықтың сеніміне ие болғандар,

олар көптеген шәкірт тәрбиеледі, бұлардың ықпалы зор. Бұлар өз қателіктерін мойындап, не болмаса өздері қолдаған миссионерлер мен «адам қазақтарды» сынап бірде-бір мақала жазған емес, сондықтан да қазір Абай туралы неше түрлі қайшылықты пікірлер өріс алууда (?)

Бүкіл шығармашылық өмірін арнап, ғылыми еңбектен отырып әрең дегенде зерделеген М.Мырзахметұлы ағайын Абайдың жауанмәрттілігін ол кісінің еңбегіне еш сілтеме жасамай-ақ Ғ.Есімнің жетекшілігімен кришнайт Асан Омаров «Абайдың жауанмәрттік философиясы» деген тақырыпта диссертация қорғады, Асанның ойынша Абай діннің шеңберіне сыймайды, сонда дінсіз Абайдың кім болғаны?..

Академик Ә.Нысанбаевтың жетекшілігімен қазақ тілін «далбаса» деп, Абай қазақтардың қолдан жасап алған данышпаны деп қаралап, қазақ ауылының болашағы жоқ деп өшіккен, Ислам дінін өркениетке қарсы қоятын, тек Еуропаға, батысқа табын деп үгіттеген докторлық диссертациясын қорғамақшы болған Қанағат Жүкешевті де әрең тоқтатқандай болдық (Ж.Шойынбет, «Жүкешевтің бұл қай «далбасасы?», «Түркістан» газеті, 27.09.2007 ж. Ж.Шойынбет, «Қазақты, Абайды қорлап докторлық диссертация қорғамақ», «Қазақ әдебиеті» газеті, 12.09.2007 ж.)

Құрметті Қасым-Жомарт Тоқаев мырза!

Біз сізге мақсаты хатты жолдаудағы мақсатымыз әлдекідерді жөнсіз сынау не өш алу емес, тек таза ғылым жолындағы пікірімізді айтып шындыққа көз жеткізу. Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетіндегі тек қана Мекемтас ағайынның абайтанушы шәкірттерінен ұйымдастырылған «Хәкім Абай» ғылыми зерттеу орталығы ұжымы 2008 жылдан бері жұмыс істеуде. Бұл орталықта Абайдың Толық адам туралы ілімі жаңаша зерттеліп, М.Мырзахметұлының басшылығымен «Абайтану әліппесі» (5 кітап) Токио (Жапония) баспасынан 2010 жылы шықса, университеттің «Ұлағат» баспасынан М.Мырзахметұлының «Абай лұғаты», М.Әліпханның «Қазақ әдебиетіндегі адамгершілік ілімі», Ж.Шойынбеттің «Абай қарасөздерінің ерекшеліктері» т.б. ғылыми еңбектер басылып шықты.

Құрметті Қасым-Жомарт Тоқаев мырза!

Сіздің Абай академиясын ашу туралы ұсынысыңызды ерекше ықыласпен мақұлдап, егер Абай академиясы ашылса біздің Орталықтағы абайтанушы-ғалымдар «Абай» энциклопедиясын жаңаша көзқараспен толықтырып, Абайдың академиялық екі томдығын қайта қарап және ақын ғана емес хәкім Абайдың даналығын әр ортаға яғни ата-анаға, балабақшаға, мектепке, жоғары оқу орны студенттеріне түсінікті етіп талдаған көпшілік-танымдық еңбектерді дайындап шығаруға үлесімізді қосар едік.

**Құрметпен,
Жабал Алшынбекұлы ШОЙЫНБЕТ,
Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті «Хәкім Абай» ғылыми-зерттеу орталығының директоры**

ҚР Ұлттық академиялық кітапханасында бірнеше кітап көрмелері өткізілді. Атап айтқанда, 2020 жылы аталып өтетін Алтын Орданың 750 жылдығы, әлемге әйгілі ойшыл Әбу Насыр Әл-Фарабидің 1150 жылдық мерейтойына, «Волонтер жылына» және «Журналистика – дәстүр мен жаңашылдық жаршысы» кітап және фотокөрмелер ұйымдастырылды.

АБАЙДЫҢ 175 ЖЫЛДЫҒЫНА ОРАЙ КІТАП КӨРМЕСІ ӨТТІ

«Абай тағылымы» атты иллюстративті-кітап көрмесінде ұлы Абайдың өмір жолы мен шығармалары, дүниетанымы мен баға жетпес мұрасымен таныстыратын 8 бөлімнен тұрады. «Қалың елім қазағым...», «Абай туралы», «Абайдың дүниетанымы», «Абай шығармалары туралы», «Қазақ халқының рухани асыл мұрасы», «Мерзімді басылымдар Абай туралы сыр шертеді», «Абай» романы – қазақ өмірінің айнасы, үлкен шежіресі», «Абайдың бейнесі суреткерлер көзімен» атты бөлімдерде ұлы Абай тек қазақ халқының ғана ақыны емес, әлемдік әдебиетке ортақ тұлға ретінде көрсетілді.

Быттыр 2019 жылы Абай өлеңдерін жатқа оқу эстафетасы мемлекет төңірегінде және шет мемлекеттерде басталған болатын. Ләйлім-Шырақ есімді 9 жасар оқушы президент Қасым-Жомарт Тоқаевқа Абай өлеңін оқу эстафетасын жолдап, мемлекет басшысы бастаған Абай челленджі барлық ел болып қатысты. Дәл осы игі бастаманы ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының ұжымы ҚР Мәдениет және спорт министрі Ақтоғы Рахметоллақызынан қабылдап алып, жалғастырған болатын.

Сонымен қатар, дәл осы күні, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының жастары зиялы қауым өкілдерімен бірге Абай – Челлендж – ақындық эстафетасын бастады.

«Әл-Фараби мұрасы» атты кітап көрмесінде Әбу Насыр әл-Фарабидің өмірі мен қызметтері, қайында баяндайтын 400-ден астам кітап, фотосуреттер, жарналар мен дәйексөздер ұсынылды. Көркем әдебиет 5 бөлімнен тұрады: Көне Отырар – өркениет бесігі, Ұлы Жібек жолымен, Шығыс пен Батыстың үнқатысуы, әл-Фараби еңбектері – ақыл-ой қазынасы, әл-Фараби және қазіргі Қазақстан.

Сондай-ақ, аталмыш көрмеде ерекше кітаптар, түрлі-түсті альбомдар, уақыттың тынысы мен рухы, түрлі мәдениеттер мен діндер араласатын керуен жолдарының қиылысында орналасқан ортағасырлық Қыратардың айрықша ахуалы, шуақты, көп қырлы түркі қаласы көрнекі түрде жеткізілді. Араб елдеріне жол тартқан жас әл-Фараби өз жеріндегі Отырар кітапханасындағы әлемдік әдебиеттің асыл қазынасымен танысу мүмкіндігіне ие болды (кітапхана тарихы туралы қысқаша ақпарат ұсынылған).

«Айбынды Алтын Орда» атты кітап көрмесінде Алтын Орда мемлекетінің құрылуын, даму тарихын, күйреуін баяндайтын 160-қа таман кітаптар, фотосуреттер, жарналар мен дәйексөздер ұсынылды. Көрме 3 бөлімнен тұрады: «Алтын Орда мемлекетінің құрылуы», «Алтын Орда мемлекетінің даму тарихы мен ыдырауы» және «Ұлытау – Алтын Орда бесігі».

«Әлемді жақсы жаққа өзгерт» атты кітап және фотокөрме де ұйымдастырылды. Кітап көрмесінің мақсаты – еріктілік бастамалардың қарқынды дамуына қолдау көрсету және ҚР-да волонтерлік мәдениетті дамыту мақсатында ақпараттық кампанияны ету.

Көрменің басы-бағыты: Қазақстанның Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев 2020 жылды «Волонтерлар» жылы деп жариялауына қатысты. Ерікті волонтер болу дегеніміз риясыз мейірімділік көрсету, жаңа дағдыларға үйреніп, адамдарға жақсылық жасау, төрт қабырға ішіне қамалып, тағдырына налып отыратын мүмкіндігі шектеулі жандардың қызықты да әсерлі істер мен оқиғалардың ортасында болуы үшін көмектесу, тағдырдың тезімен қиын жағдайға тап болған адамның жанынан табылу, қолынан келгенше сүйеу бола білу деген сөз. Ол екінің бірін қолынан келмейтін іс. Ерікті волонтерлер болу үшін адамдарға ниет білдіру, жаны ашып, есіркей білу, ашуды ақылға жеңдіре білу, командада жұмыс жасай білу ғана емес, адалдық, парасаттылық сияқты адамгершілік қасиеттер керек. Осы мәселелерге назар аударту мақсатында «Әлемді жақсы жаққа өзгерт» атты кітап және фотокөрме ұйымдастырылып отыр.

Кітап көрмесінің мақсаты: Еріктілік бастамалардың қарқынды дамуына еліміздегі қамтамасыз ету.

Кітап көрмесінің міндеті: Еріктіліктің әлемдік тәжірибесін, қазақ даласындағы көмек көрсетудің дәстүрлік көрінісін, жастарға әсері мен оңтайлы жағын жекелеген тақырыптар аясында қазақ қоғамына көрме арқылы жеткізу. Ал «Журналистика – дәстүр мен жаңашылдық жаршысы» атты кітап және фотокөрмесінде оқырмандарды Ұлттық академиялық кітапхана қорындағы қазақ журналистикасының тарихы мен бұқаралық ақпарат құралдарының дамуы жайындағы кітаптар таныстырылды.

**МЕН ҮШІН МЕРЕЙТОЙ –
ТОЙ ТОЙЛАУ ЕМЕС,
ОЙ ТОЛҒАУ**

– Сәбит Аймұханұлы, мерейлі 80 жасыңыз құтты болсын! Қазақтың біртуар ұлы Бауыржан Момышұлы жасы үлкен қарттарды: шал, қария, ақсақал және абыз деп төртке бөліпті. Отбасы, ошақ қасынан ұзап шыға алмай, түтін андып, ұй аралап, саяси өсек айтатын қартты – шал; өз әулетін шашау шығармай уысында ұстап, билік жүргізген қартты қария, тұтас бір ауылдың жыртқығын бүтіндеп, айдынын асырып отырған қартты ақсақал, елдің дау-дамайын шешіп, арғы-бергі тарихтан әңгіме қозғап, тұла бойына ұлттық рух, ізгі қасиеттерді молынан сіңірген қартты абыз деп атапты. Сіз еліміздің арғы-бергі тарихын қозғап, тарихи роман жаздыңыз. Сонымен қатар, қарымды қаламгер ретінде ұлтымыздың ұпайын қалқадіріңізше әлі түгендеп келесіз. Бойыңыздағы ізгі қасиеттер адамдық биігіңізді асқақтата түсетіндей... Соған қарағанда, өзіңізді абыз биігіне көтерілген айтулы азамат десек артық айтқандығымыз болмас...

– Рахмет айналайын! Абыз деген ат маған артықтау. Ол үшін әлі де еңбектену түсу керек деп есептеймін. Ақсақал деген ат маған әзірге жарасымды шығар.

– Жалпы 80 деген жас қалай екен, көке? Мерейтой алдындағы көңіл-күйіңіз қалай?

– 80 жасқа жеткізген Аллаға мың да бір шүкір. Мұндай жасқа жеткен де бар, жетпеген де бар. Маған осындай нұрлы күнді көрсеткен Жаратқаным ризашылығым шексіз. Өйткені, маған өнегелі өмір сүруді, талантты арқылы талайға танылуды нәсіп етті. Сондай-ақ, сан мәрте ажал аузынан аман алып қалды. Қуанышта да, қайғыда да қасымнан табылатын достарды ғана емес, төңірегіме тек ғана жаны жайсаң жақсыларды жиып беру арқылы Мейірімі шексіз Алла мені жақсы көретіндігін білдіріп тұрғандай. Достарымның көшін қазақтың белгілі ақыны, қоғам қайраткері Олжас Сүлейменов бастап тұр. «Құданы Құдай қосады» демекші, Елбасымыз Н.Назарбаевпен, қазақтың тұңғыш ғарышкері Токтар Әубәкіровпен құда болып, өрісіміз одан әрі кеңейіп жатыр. Сондай-ақ, жанымды ұғынатын Құралайдай өмірлік серігім – Жаратушының маған берген ең үлкен сыйы.

Мен үшін кез-келген мерейтой – той тойлау емес, ой толғау. Белгілі бір белесті бағындырған кезде, тек той жасап, елдің басын қосып қана қоймай, осы күні ел алдында есеп беремін. Күні бүгінге дейін бітірген, бітірмеген істерімді саралап, бір сүзгіден өткіземін. Қуанышты күні көп тілегінен қуат алып, ары қарай алға қойған жоспарларымды жүзеге асыруға кірісіп кетемін. Бұйыртыса, осы жолы да сол үрдіс жалғасын табады деген ойдамын.

– Қос дәурдің куәгері ретінде бүгінгі қазақ әдебиетінің даму бағысына осы-пікіріңізді ортаға салсаңыз...

– Қазақ әдебиеті өзінің жүз жылға жуық тарихына қарамастан, ғасырлық тарихы бар әдебиеттермен тең түсе алатын деңгейге жетті. Әсіресе, Ә.Нұрпейісов ағамыз бастаған проза жанрының ұлы көші ұлт руханиятына зор үлес қосып, қарқынды даму үстінде. Күні бүгінге дейін кенжелеп келе жатқан драма жанры да Дулат Иса-

беков, Тынымбай Нұрмағамбетов т.б. таланттардың туындылары арқылы биік деңгейге қол жеткізді. Ал, поэзия жанры бойынша жастардың алдыңғы шептен көрініп келе жатқаны көңіл қуантады. Дегенмен, кейде маған поэзия жауапсыз махаббатты жырлаудан ары аса алмай жатқандай көрінеді. Соның салдарынан, әлеуметтік мәселелер көбіне тасада қалып жатыр. Поэзиядағы

Алты алашқа аты мәлім жазушы, ҚР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, Ресейдің Шолохов атындағы Халықаралық сыйлығының иегері, Махмұд Қашқари атындағы «Түрік әлеміне сіңірген аса зор еңбегі үшін» Халықаралық сыйлығының иегері, Ш.Айтматов, С.Есенин, А.Дельвиг атындағы, т.б. халықаралық сыйлықтардың иегері, профессор Сәбит Досанов сексеннің сеңгіріне шығып отыр. Жарық көре бастағанына жиырма жыл толған «Қазақ үні» газетінің де осынау тұрақты авторымен қаңтардың 20-шы жұлдызында Абай атындағы Қазақ мемлекеттік академиялық опера және балет театрында өтетін салтанатты кешке жүргенінде тілдесудің сәті түскен еді.

көтерілетін тақырыптардың аясы тар екендігін айтуға тиіспіз. Өйткені, махаббат, туған жер, арнау өлеңдерімен ғана біз ұзаққа бара алмаймыз. Әйтеуір, қазақ поэзиясы Құдай ерекше талант берген дарындардан кенде емес. Олар тек өз елімізбен шектеліп қалмай, әлемдік биікке көтерілсе екен деймін. Біздің ақындарымызды тек қазақ халқы ғана емес, әлем жұртшылығы білсе екен деймін. Бұл бағытта тыңнан түрен салу үшін, біздің ақындарымыз әлбетте, орыстың, батыстың ақындарының шығармашылығынан сусындап, үнемі ізденіс үстінде жүріп, өз-өздерін жетілдіре түсуі қажет.

– Құрылғанына 85 жыл толып отырған Қазақстан Жазушылар одағының бүгінгі тыныс-тіршілігі қандай?

– ҚР Мемлекеттік сыйлығының иегері Ұлықбек Есдәулет тізгінін ұстаған Қазақстан Жазушылар одағы бүгінде жаңа серпінмен дамып келеді. Келешекте одақ жұмысы бүгінгіден де жанданып, одан әрі біктей түседі деп есептеймін. Бағымызға орай, жаңадан сайланған Президентіміз Қ.Тоқаев ө деген бетте-ақ, қазақ руханиятының дамуына айрықша көңіл бөлді. Мемлекет басшысының қазақ әдебиетіне деген қамқорлығын Қазақстан Жазушылар одағының төрағасы Ұлықбек Есдәулетті және т.б. көптеген жазушыларды арнайы қабылдап, олардың жағдайымен жете танысуынан-ақ айқын аңғарамыз. Мемлекет тарапынан одаққа екі бірдей көліктің берілуі – шығармашылық иелеріне көрсетілген қамқорлық.

Ал, Алматы қаласының тізгінін ұстаған Бақытжан Сағынтаев 150 ақын-жазушыға грант бөліп, одақ

ғимаратын күрделі жөндеуден өткізіп, мүмкіндігінше оларға зор қолдау көрсете бастады.

Бақытжан Әбдірұлының Жазушылар одағына арнайы ат басын бұрып, қаламгерлердің жай-күйімен жақын танысуы өзге әкімдерге үлгі-өнеге болар іс. Шығыстың бір ұлы ақыны: «Ақындары әкімдерін іздесе, ондай елдің маңдай соры бес елі, әкімдері ақындарын іздесе, бақыт нұрын кешеді», – деген. Сол айтпақшы, әкімдері іздеген біздің шығармашылық өкілдері шынында да, бақытты.

жарқылдап көріне білсем, ол – Әуезовтей әулиенің дәрісін тыңдағанымнан. Мұқанов, Мүсірепов, Мұстафиндей ұстаздарымның ұлағатын бойға жиғанымнан.

Менің әдебиет әлеміндегі Сәбит Досанов деген атымды қалыптастырған туындым – «Ақ аруана». Мен бұл шығармамды жиырма бес жасымда жаздым. Араға екі жыл салып, жарық көрді. Шетелдіктердің таңданысын туғызған осы шығармам бүгінде әлемнің қырықтан астам тіліне аударылды. Осыдан кейін, халықаралық баспасөз беттерінде

масыншы ғасыр» романыңызда бүкіл бір ғасырдың тарихын көркем шығарма тілімен өрнектеп шықтыңыз. Қазақ әдебиетіндегі бұрынғы ұстанымдардың ізімен емес, образдарыңыз өз оқырманын сан қырлылығымен баурай түседі. Аталмыш туындыңыздағы жанашылықты тағы бір саралап өтсек, артықтық етпейтін сияқты...

– Бұл романды жазудағы басты мақсатым – бірнеше буын ұрпақтың тағдыры арқылы соңғы жүз жылдың көркем шежіресін жасап шығу еді. Роман шынайы тарихи фактілердің берілуімен де ерекшелене түседі.

**Сәбит ДОСАНОВ,
ҚР Мемлекеттік сыйлығының иегері:**

ӘДЕБИЕТ ЖАҢАҢДАҢУ ҚАУПІНЕН САҚТАЙДЫ

**«АРУАНА» – ГАУҒАР ТАС,
ІНЖУ-МАРЖАН ПОЭМА**

– Жаратушы Иеміз бармақтай бақ берген жазушының бірісіз. Өзіңізге отызға жетпей-ақ орда бұздырған төл туындыңыз – «Ақ аруана» туралы ақтарыла сыр ақтарсаңыз екен...

– «Ұстазы жақсының ұстамы жақсы» демеуші ме еді дана халқымыз. Жастайымнан

«Ақ аруана әлемді аралап жүр» деген мақала жарияланды.

Ал, грузин ақыны, сыншы, академик Мурман Джугубриа: «Аруана» – гауһар тас, інжу-маржан поэма. «Аруанада халықтарды, әртүрлі діни-сенімдерді біріктіретін нәрселер бас қосқан. Бұл классикалық туынды», – деп жоғары бағасын бергенді.

– Елімізден де шетелден де жоғары бағасын алған «Жиыр-

Мәселен, 1905 жылы Бақытжан Қаратаев Думада сөйлеген сөзінде, патшаның жүргізіп отырған отарлау саясатын айыптаған. Бұл сөз Алаш арыстары Әлихан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы барлығы бірлесіп отырып дайындалған деп ойлаймын. Мұндағы басты оқиға – Владимир Ильич Лениннің сол сөзден үзінді келтіре отырып, арыстарымызды қолдағандығында.

Бұған дейін қазақ әдебиетінде

Құттықтау

ҚАЛАМЫҢЫЗ ҚОЛДАН ТҮСПЕСІН!

Құрметті Сәбит Аймұханұлы!

Республикалық «Қазақ үні» газетінің ұжымы Сізді ақсақалдықтың асқаралы кезеңі, кісіліктің кемел шағы саналатын 80 жасқа толған мерейтойыңызбен шын жүректен құттықтайды.

Сіз жас күніңізден-ақ қазақ Қарасөзінің шу асау арғымағын бастықтырып, руханият ісіне еркін араласып өстіңіз. Қандай қызметте жүрсеңіз де азаматтық ісіңізбен жарқырай көрінумен болдыңыз. Сіздің араласуыңызбен атқарылған шаруалар, тындырылған істер ел-жұртыңыздың көз алдында. Сол еңбектеріңіз Өзіңізді адамдықтың айдынында жүздірді. Ғибратты ғұмырыңыз әрбір қазақ азаматына үлгі, өнеге.

Бүгін сексеннің сеңгіріне жаныңызға еңбекқорлық пен адалдықты ерік танып, жарасты келіп отырсыз. Осынау шығармашылық ғұмырыңызда әдебиет пен мәдениетке қалтқысыз қызмет еттіңіз. Жазушылық пен азаматтықтың қос тізгінін тең ұстап, толайым дүниелер тудырдыңыз. Сіздің қаламыңыздан туған шығармаларды қазақ көркемөсіне қосылған зор үлес деп білеміз. Сонау алғашқы «Қайырлы таң», «Тау жолы», «Ақ аруана» шығармаларыңыздан бастап «Дүние жалған», «Жусан ісі», «Қыран қалғымайды», «Екінші өмір», «Қылбұрау», «Ұйық», «Тұйық», «На-

мыс найзағайы», «Тау жолы», «Жиырмасыншы ғасыр» деп жалғаса беретін отыз томдай еңбегіңіз оқырман олжасына айналды. Осы үшін Қазақстан Республикасы Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, М.Шолохов атындағы Халықаралық сыйлықтың лауреаты, Қырғызстан Республикасының «Алтын қалам» әдеби сыйлығының иегері атандыңыз.

Шау тартпас шабытыңыздың арқасында бүгін де қолыңыздан қаламыңыз түспей, оқырмандарыңызды қуантумен келесіз. Саналы ғұмырын көркем сөзге арнаған Сіздің алдағы уақытта да жемісті еңбек ететіңізге сеніміміз мол.

Өзіңізді үлгі тұтып, шығармаларыңызды өз жүрегіңіз дүрсілі деп білген қаншама шәкірттеріңіз бар. Сол іні-қарындастарыңыз бен қалың оқырмандарыңыздың құрметіне бөленіп, ақыл айтар ақсақалымыз болып, көш бастап ортамызда аман-сау жүре беріңіз.

Құрметті Сәбит Аймұханұлы!

Мерейтойыңыз құтты болсын! Отбасыңыз аман, бауырыңыз бүтін, шанырағыңыз биік болсын! Сізге шығармашылық толағай табыстар тілейміз!

Құрметпен, «Қазақ үні»
газетінің ұжымы.

СӘБИТ ДОСАНОВ ЗАМАНДАСТАРЫ КӨЗІМЕН...

Сіздің қаламыңыздан шыққан әңгімелеріңіз бен очерктеріңіздің, хикаяттар мен романдарыңыздың өз оқырмандары қалыптасқан. Олардың бірқатары шетел халықтарының тілдерінде жарық көріп, қазақ әдебиетінің танылуына қосқан лайықты үлес болды.

Нұрсұлтан Назарбаев

Сіз туындыларыңыз арқылы халқымыздың руханиятын еселеуге зор үлес қосып келесіз.

Қасым-Жомарт Тоқаев

Я хочу особо отметить также новую работу Сабита Досанова цикл романов под общим названием «XX век». Сама идея создать художественную летопись столетия через судьбы людские заслуживает большого внимания.

Мустай Карим

Досановтың «Аруана» хикаясында аналық түйемен оның ботасын сипаттауы адамнан бетер. Тілсіз түйенің мекенін, балажандылығын сипаттағанда Сәбит оқырмандарының сана-сезімін толғандырып кейде көзіңе жас алғандай халге келтіреді. Кейбір сипатында жақсы ақындар дәрежесіне көтерілген автор қазақ тілінің қайдағы бір тәтті балын тамызады.

Сәбит Мұқанов

Сабит, ты много сделал для развития казахской литературы. Тебя читают и любят люди. А это много значит.

Чингиз Айтматов

Образ «Белая аруана» приобретает символический размах, рождая философские размышления общечеловеческого значения.

Сергей Михалков

Язык у него хороший довольно богатый и гибкий.

Абдижамиль Нурпеисов

Данный сборник не может оставить французского читателя равнодушным. Сабит Досанов является чутким рассказчиком и внимательным художником, показывая прошлое, настоящее и будущее.

Альберт Фишлер

байлар көбіне жағымсыз бейне ретінде сомдалғаны соншалықты, бай десе халық көз алдына бірден жаман, қатыгез адамды елестетін деңгейге жеткен. Ал мен Нұрдаулет образы арқылы көзі ашық, оқыған байды көрсеткім келді. Нұрдаулет қажылыққа барған, ол орыс және басқа да шет тілдерін өте жақсы меңгерген адам. Сонымен қатар, ол Ахмет Байтұрсынұлымен дос. Қарашекпенділерге қарсы күресте петицияға қол жинап, күрестің бел ортасынан табылады. Нұрдаулеттің ғашығы Айжан өте білімді қыз болады. Бірақ екеуі қосыла алмайды. Айжан гимназияны үздік бітіріп шыққан, 1900 жылдары Франциядағы Сарбонна университетінде жоғары білім алған. Университетте оқу орнын бітіріп, үлкен ғалым атанады.

«Жиырмасыншы ғасыр» романына дейінгі әдебиетіміздегі көптеген шығармаларда қазақ қызы әкесінің айтқанынан шыға алмай, байларға малға сатылып кете берсе, ал Айжан өзінің ойы, көзқарасы бар сауатты қыз. Мен осы Айжан образы арқылы қазақ мәдениетінің жоғары деңгейде екенін, ешкімнен кем емес екенін көрсеткім келді.

«Жиырмасыншы ғасыр» романының жаңалығы – Ақбас бүркіттің символикалық биікке көтерілуі. Оқиғаның басым бөлігінің Ақбас бүркіттің көзімен берілуі де әдебиет әлемінде сыншылар.

Осы тұста Елбасымыз Н.Назарбаев романды оқып: «Қазақ әдебиетінде Әуезовтен кейін эпопея жазған жалғыз жазушы – Сәбит Досанов», – деп ресми түрде ел алдында жоғары бағасын берді.

– **Оқырман қауым өзіңіздің шығармашылықтағы жоспарларыңызбен де таныса отырса...**

– «Жиырмасыншы ғасыр» атты роман-эпопея өз бағасын алғанын

өзің де жоғарыда атап өттің. Ендігі жоспарым – «Жиырма бірінші ғасыр» атты роман-эпопея жазу. Бұл туындымда Президенттен бастап, шенеуніктер, олигархтар, жезөкшелер, қайыршылар, яғни, қоғамның барлық мүшесінің өмірін түгелдей қамтығым келеді. Алла деніме саулық берсе, басты қаруым – қаламым арқылы бүгінгі күннің картинасын жасаймын деген ойдамын.

– **Өзіңіз білетіндей таяуда ғана ҚР Президенті Қ.Тоқаевтың «Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан» атты мақаласы жарық көрді. Осы мақаладан не түйдіңіз?**

– Қасым-Жомарт Кемелұлының ел басқарған кезеңімен әл-Фарабидің 1150 жылдығы, Абайдың Орданың 750 жылдығы, Абайдың 175 жылдығы сынды айтулы оқиғалар тұспа-тұс келіп тұр. Бұл бағыттағы жұмыстарды мемлекет басшысы бастап та кетті. Қ.Тоқаевтың «Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан» атты мақаласы дер кезінде жарияланған бағдарламалық мақала десек артық айтқандық емес. Ендігі жерде, Ұлы Абайдың ұлылығын күні бүгінге дейін жоғары деңгейде танып біле алмай келсек, сол олқылықтың орнын толтыратын кез келді. Тоқаевтың «Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан» атты мақаласын әрбіріміз қолдауға тиістіміз. Қолдарыңмен тектеу ғана ой-пікір билдірумен шектелмей, Ұлы Абайдың даналығын бойымызға сіңіре білуіміз қажет. Ол үшін Абай әлеміне дендеп енуіміз керек. Сонау жастық шақта оқып жатқан Абай жырлары әлі күнге дейін санамда сайрап тұр. Қарасөздері де бір есімінен шыққан емес. Абайға әлде де тереңірек үңіле түссек, шығаршынымыз да биіктей түспек.

– **Сәбит Аймұханұлы, бір**

сұхбатыңызда: «Ел бақытты болмай, ер бақытты болмайды» деген едіңіз. Біздің ел бақытты ма?

– Аллаға шүкір, еліміз ашық аспан астында көк туын көкте желбіретіп, бейбітшілік пен ынтымақты ту етіп, бақытты өмір кешіп келеді. Қазақстан атты мемлекетті бүгінгі күнге дейін дүниежүзі таныды. Өркениет жолымен ақырындап дамып келе жатырмыз.

– **Қоғамның бір мүшесі ретінде ел жағдайына көз тастағанда не ұғасыз?**

– Елдің бөрінін жағдайы бірдей емес екені белгілі ғой. Сондықтан, біріне қарап, сүйінсең, екіншісіне қарап күйінесің. Әсіресе, ауылдағы ағайынның хал-ахуалы мені қатты алаңдатады. «Гүлдене ауыл, гүлдене сөзіміз» деп Бейімбеттің айтқан сөзі әлі күнге дейін күн тәртібінен түскен жоқ. Ауыз суға жарымаған ауылдағы ағайынның халы аянышты. Жарық, жылу, жолдың жырымен жүрген жұртты көргенде жүрегім ауырады. Олардың көзінен тек ғана алдағы жарқын күнге деген үмітті ғана көремін. Сол үміттері ақталса екен деймін...

– **Тәуелсіздік алғанына отыз жылға таяған, озық отыз мемлекеттің қатарына кіруді көздеген Қазақстанның әрбір ауылы ажарланып, қарыштап даму жолына түсетін кезі әлдеқашан келді емес пе, көке?**

– Әрине, біздің Қазақстан жер бетіндегі санаулы халықтардың бірі. Санаулы халықтың бар жағдайын жасауға шамасы да жетерлік. Бәріне кедергі келтіріп отырған нәрсе – ол жемқорлық. Қоғамның барлық саласын жайлаған осы бір дертке түп-тамырымен балта шабылса, онда біздің елге жұмақ орнар еді. Оффшорларда жатқан жүз миллиард доллар қайтса, онда еліміздің 20 млн. тұрғынының әрбіріне коттедж салып беруге жетер еді.

**БИЛІК БАСЫНДАҒЫ
АЗАМАТТАРДЫҢ БАСТЫ
КЕМШІЛІГІ – ХАЛЫҚТАН ҚОЛ
ҮЗІП КЕТКЕНДІГІНДЕ**

– **Халықтың хал-ахуалы биліктің тізгінін ұстаған ерлерге тікелей байланысты емес пе? Өзіңіз де ел ағасы ретінде басшылық қызметте жүрген азаматтармен байланысып тұрасыз ғой, сіздің ойыңызша оларға бүгінде не жетіспейді?**

– Сөйдейді. Заңға суреткер Ғабит Мүсіреповтің «Мәдениет пен әдебиет ұлы болмай, ұлт ешқашан ұлы болмайды» деген сөзі еріксіз еске түседі. Біз жаһандануға жұтылып кетпейміз десек, мәдениетіміз салуымыз тікелей дамытуға күш салуымыз керек. Барлық нәрсе айналып келгенде мәдениетке келіп тіреледі. Мәселен, мәдениетті адам қылмысты да, ұрлықты да жасамайды.

Біздің шенеуніктердің дені кітап оқымайды. Кейбірінің кітап тұрмақ, газет-журналдың бетін ашуға да мұршалары жоқ.

Шенділерге жетіспей жатқан кейбір нәрселерді атап көрсеткім келіп отыр. Олардың көпшілігі уақыттарын тиімді пайдалана білмейді. Таңнан кешке дейін қайта-қайта жиналыс өткізе берудің түкке де пайдасы жоқ. Мәселен, біздің Президент жиналыс өткізсе, ізін шала премьер-министр, министрлер, одан кейін облыс әкімдері сол әрекетті қайталайды. Жиналыс деген шенеуніктердің уақытын ғана емес, миын да деп жатыр. Пайдасыз жиындарды қысқартып, керісінше, халықты мазалаған мәселелерді шешуге күш салған жөн.

Одан соң біздегі бюрократия демократияны жұтып жа-

тыр. Мысалы, отыз жыл мемлекет басқарып, КПСС Орталық Комитеті Саяси бюросының мүшесі болған Дінмұхамед Қонаев керемет демократ еді. Кез-келген адам хабарласып, өзінің мұң-мұқтажын, алғыс-тілегін айта беретін. Ал, босамай жатса, міндетті түрде өздері телефон соғатын. Ал қазір министр тұрмақ, оның орынбасарымен телефон арқылы тілдесудің өзі мұн. Биліктің тізгінін ұстаған азаматтардың басты кемшілігі – көпшілігінің халықтан қол үзіп кеткендігінде. Халықсыз олар кімге министрмін, кімге әкіммін деп қызмет етеді? Елмен тығыз қарым қатынаста жұмыс істегенде ғана жоғары нәтижеге қол жеткізбей ме? Тұшпа келгенде, шындық жазушы да, ақын да ешкім емес. Әрі-беріден соң, Президенттің де халықсыз күні жоқ. Халықсыз ол кімді басқарады? Сондықтан, әрбіріміз үшін халық ең бірінші орында тұруға тиіс.

– **Қандай арманыңыз бар?**

– Менің үш арманым бар. Біріншісі – Тәуелсіздігіміз мәңгілік жасай берсе екен. Екінші арманым: халқымыз бақытты өмірге кенеліп, өркениеттің жемістерін көрсе екен. Үшіншісі – тағы бір он жыл өмір сүрсем екен. Бәрі де бір Алланың қолында, әлбетте. Одан көп өмір сүру нәсібі бұйырса, оны да көрерміз.

– **Тілегіңіз...**

– Қазақты кейінге тартып тұрған төрт тұсау: рушылдық, жершілдік, қызғаншақтық, күншілдік. Келер ұрпақ осындай қасиеттерден ада болса екен деп тілеймін.

– **Әңгіменізге рахмет! Жүзіңіз жарқын күйде жүзге жетіңіз!**

**Сұхбаттасқан:
Гүлмира САДЫҚ**

ПРЕЗИДЕНТ К. ТОКАЕВ: НУЖНА РЕФОРМА КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА

20 декабря 2019 г. президент Касым-Жомарт Токаев на втором заседании Национального совета общественного доверия заявил: «Требуется тщательно, выверенно, всесторонне проанализировать и проработать все аспекты внедрения нового алфавита. Предложенные три варианта латиницы оказались несовершенными. Поэтому нужен поистине научный подход к этой проблеме, которую упрощать нельзя. Речь не идет о простом переложении кириллицы на латиницу, нужна реформа казахского языка, его модернизация».

ГЛАВНАЯ ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

У нас почти традиция – пока президент не скажет, проблема не решается на должном уровне. Достаточно сказать, что за годы независимости не разработана даже научная концепция языковой реформы, до конца не определена будущая фонетическая основа языка, не пересмотрены советские принципы заимствования в казахском языке, не проведена кодификация языка и т.д.

Эти проблемы мной поднимались с 2007 г. в разных изданиях. В газете «Ана тілі», где публиковались мои статьи, предлагал открыть площадку для обсуждения таких вопросов: отменить советские принципы заимствования, убрать некоторые фонемы из нынешней графики, обсудить новое написание заимствованных слов из русского языка (на деле – русских (иноязычных) слов или варваризмов) по законам казахской фонетики, орфоэпии или их перевод, замену и т.д. Но наши лингвисты не откликнулись.

Само слово «реформа» редко употребляется, а если применяется, то только относительно изменения графической основы языка. Конечно, смена алфавита – это тоже реформа, однако состояние казахского языка предполагает комплексное реформирование в области грамматики, фонетики, орфоэпии, лексики, стилистики, синтаксиса.

И главная проблема – в необходимости языковой реформы, чтобы казахский язык не остался таким же «пестрым», разноязычным, «казахско-русским диалектом», малопригодным в научной, законодательной, экономической, финансовой и иной сфере из-за русских слов, которые не являются заимствованиями.

Поэтому есть потребность в открытии Института социальной лингвистики или казахского языка; необходимы исследования в области заимствования в казахском языке, фонетики, лексики и т.д., которые в свое время были начаты Ахметом Байтурсыновым и прерваны репрессиями. Основной тенденцией его работ было недопущение русификации казахского языка, разработка национальной терминологии, научный подход к заимствованиям и т.д.

Основатель казахского языковедения Байтурсынов в свое время учил: «В отсутствие в казахском языке подобного рода слов (терминов), заимствовать таковые из родственных казахскому языков. Это делается по тем соображениям, что: 1) большинство слов родственных языков хотя и не имеют общих форм, но имеют общие корни, следовательно, они и для

понимания легче, и для слуха, и для выговора не так чужды, как слово неродственного языка; 2) тюркские народности имели и имеют постоянное общение между собою, а потому большинство слов одного языка, без наличия общих корней, может быть знакомо представителям другого языка».

Возможное решение терминов – свести их количество к разумному минимуму, чтобы уменьшить их негативное влияние на язык.

Достаточно просмотреть, к примеру, орфографический словарь Р.Сыздык на буквы «в», «ё», «ф», «ц», «ч», «щ», «э», «ю», «я» – все слова в русской орфографии! На буквы «г», «б», «д», «и», «к», «л», «п», «р», «х» – внушительное количество русских слов, порой около половины! Эти слова заметно «подтачивают» язык. Такая же картина и в казахско-русских словарях.

И это изменение внешней и внутренней составляющей предполагает знание многих языков: древних и современных тюркских, чагатайского, староказахского, арабского, латинского, английского, русского и других, чтобы ввести вместо русских новые словоформы на основе казахской фонетики и орфоэпии.

ДВА ПРОТИВОРЕЧАЩИХ ПРИНЦИПА ЗАИМСТВОВАНИЯ

В казахском языке сложились два противоречащих принципа заимствования: естественный или научный – тюрме (тюрьма), жәрменке (ярмарка), пәтер (квартира), кәмпарк (конфета) и т.д. и советский «насилтвенный» – велосипед, циркуль, объект, тротуар, чемодан и др.

Ранние заимствования, вроде керуеу (кровать), самауыр (самовар), Мәскеу (Москва), Ресей (Россия), бөтелке (бутылка), бөрене (бревно) и т.д., вошли в лексический состав языка. В советское же время в нарастающем темпе в казахском языке образовался целый пласт русских слов. Он не только обеднил язык и превратил его в

«казахско-русский диалект», но и вызвал «эрозию» языка.

Это небывалый случай – «подтягивать» фонемный строй языка до строя иноязычных слов! Заимствования из русского языка остались таковыми – чужеродными; по этой причине большинство из них не исполняются в поэзии, художественной прозе, заметно обедняя ее язык. Кроме нарушения фонетической, синтаксической, орфоэпической и др. системы казахского языка, эти слова снижают функциональные возможности языка и препятствуют естественным заимствованиям из других языков, в том числе и русского.

Требования советских идеологов «не извращать в национальных языках советизмы и интернациональные слова» в сфере языкового заимствования приобрели следующие ненаучные принципы: заимствовать новые слова только

деتيشек начинается головная боль – в некоторых учебниках «Ана тілі» говорится о 40 буквах и 2 знаках (ь, ъ) вместо 42 букв, а в отдельных учебниках о количестве букв нет информации. В русском языке знаки (ь, ъ) как словообразующие являются буквами.

Сами названия букв, как и многие слова, даются в русском произношении: бе, ге, ка, эл, эм, эс и т.д. (ср. казахское произношение: бы, ги, ки, лы, мы, сы и т.д.), что с малых лет нарушает основу детской речи.

По этой причине неудивителен «русский акцент» школьников при изучении казахского языка.

Кто или что мешал изменению произношения букв и слов согласно казахской фонетике и орфоэпии?! Советскому Союзу уже нет 28 лет, соответственно нет и советских принципов заимствования в казахском языке. Но наши казаховеды продолжали работать по законам советской языковой политики...

А что делать с теми словами из русского, в которых не имеются нехарактерные для казахского языка буквы? Например, слово «балкон», которое неудачно перевели как «кытырма» – то, что торчит. Может, слова «балкон», «душ» оставить в форме дүш (ср. дүшпан), балкон (ср. бал, кон)?

Научные принципы заимствования не разработаны. В этом все и дело, что в казахском языке заимствованный период слов и терминов из других языков, кроме русского. Проблема заключается в необходимости заимствования терминов и «обычных» слов из языка оригинала, а не из русского языка-посредника, замены русских слов подходящими словами из тюркских, европейских и других языков или их переводом на казахский.

Для развития казахского языка лучше реформировать его на нынешней графике: убрать ненужные буквы вроде ь, ъ, ё, щ, привести термины и заимствованные слова в соответствие с казахской фонетикой, орфографией, перевести или оставить в международной форме.

При переходе на латинский алфавит наши языковеды в большей степени опирались на алфавит Ахмета Байтурсынова начала XX в.: латиница состоит из 30 букв и двух диграфов, остальные буквы из нынешнего алфавита не вошли в нее.

Но за прошедший век произошли заметные изменения в науке, образовании, экономике, промышленности и т.д., существенно изменился образ жизни казахов. Эти изменения отразились и в языке, перенявшем большее количество международных терминов и слов.

Это обогатило язык, с ними

появились и новые фонемы, такие как «в», «ф», «ц» и др. Современные казахи говорят: цирк, цемент, Конституция, федерация и т.д., а не сирк, семент, Конституция, педерасия. Казахский язык конца XX и начала XXI в. существенно изменился по сравнению с языком XIX в. по своей фонетической основе.

Здесь есть вроде противоречие: русские слова заметно обедняют казахский язык, в то же время международные термины и слова вошли в лексический состав казахского языка. И это действительно так: многие слова вошли в лексикон, в то же время другие вызывают «эрозию» языка. Проблема состоит в определении таких тонкостей, а также в том, чтобы ввести языковые нормы и написать Орфографический словарь казахского языка с навсегда закрепленными языковыми стандартами, например «Конституция» или «Ата Заң» «туфли» или «туфілі», «велосипед» или «белесепед» и т.д.

В последние десятилетия ускорились глобализационные процессы: интернет, новые технологии, новые виды связи вносят массу новых понятий, слов и терминов. Будет большая проблема с функционированием международных терминов и слов в казахском языке, проблемы для развития науки и образования, если ориентироваться на алфавит Байтурсынова. И для их «переваривания» необходима развитая фонетическая и графическая система языка.

По этой причине необходимо обсуждение в обществе, среди специалистов: какая должна быть фонетическая основа казахского языка? Оставить ли в ней такие фонемы (буквы), как «в», «ф», «ц», «я», «ю» и др. Из этих букв больше споров по букве «ц». Мое мнение: эту букву оставить из-за международных терминов и слов; их немало в медицине. Кстати, я противник перевода медицинских терминов на казахский язык – вся терминология, как в целом сама медицина в основном из западных стран, и основные термины необходимы для взаимопонимания медиков при лечении больных, диагноза, а также для адекватного понимания объекта или явления медицины.

Вместо заключения. Реформировать казахский язык на основе кириллического алфавита, сделать казахский язык кодифицированным (нормированным), узаконить написание большинства слов, довести до конца работу с международными терминами по международным правилам и т.д. До введения латиницы! Это научный и осмысленный подход к решению языковых проблем.

Татьяна БУРМИСТРОВА:

«МНОГО ЛЮДЕЙ ИСКУССТВА, НО СОВСЕМ МАЛО КУЛЬТУРЫ»

Впервые широкому кругу почитателей музыкального искусства творчество Татьяны Бурмистровой было представлено в телепрограмме «Алтыбакан» в 1976 г. Русская девушка с домброй в руках была воспринята с удивлением, но восторгу не было предела, когда она запела. Пела она казахские песни сердечно, с чутким вниманием к слову и мелодии. Самородок из Южного Казахстана, Татьяна росла в многонациональной среде, училась в русской школе. И будучи еще ребенком, она ощутила желание играть на домбре, и вместе с ней навсегда приняла все глубинные ценности казахского народа. Об этом пишет pricom.kz.

О НЕЙ

Удостоена почетных званий «Қазақстанның еңбек сіңірген қызметкері», «Почетный гражданин Южно-Казахстанской области», награждена орденом «Парасат».

— Мама удивлялась, откуда во мне эта любовь к казахской песне? Нас четыре девочки в семье. Мама, бабушка — пели все, я была напята на украинской песней. А мне очень нравились казахские песни, терме. И взялось это ниоткуда, пожалуй, это дар Божий, им я и делюсь...

— Все самое прекрасное, что было, сейчас забыто. Особенно в плане воспитания девочек. Как говорил Черчилль: «Женщины — соль нации». Но в некоторых республиках, Узбекистане, Таджикистане, например, смогли сохранить индивидуальность. В нашей республике произошел перегиб. И когда говорят, что мы обрусели, это с нами так поступили, я говорю: «Вот я, стою перед вами, чистокровная русская. Я не «обрусела». Мне ничто не мешало носить казахские платья, говорить на казахском, поступать, жить так». Слава Богу, я не заигрываю с публикой. Я такая и есть.

— Возможно, у меня нет виртуозной техники исполнения на домбре, потому что я инструмент беру прямо перед концертом. Не могу назвать себя певицей или музыкантом. Я просто исполнитель казахских песен. И я рада, что пока мне есть что сказать. Но иногда возникает мысль уже завершить карьеру, не петь. Как у Мукағали Макағаева в стихотворении «Өлең керек», надо оставить в памяти искусство, пение:

Көкейкесті жырлар жаз
жез киіктей,
Мактау, даттау, жәдігөй
сөзді күптей.
Өлең керек ұрпаққа, өзін мейлі,
Көлеңкеде қалсаң қал,
көзге ілікпей!

Она могла бы петь эстрадные песни, могла уйти в русский фольклор. Признается, что этим бы больше заработала. Могла петь на свадьбах.

— А я не могу петь только ради денег. Я же не могу петь, когда едят, тут же гремят посудой. Өнердің киесі бар. У меня всегда были в памяти слова из аульного воспитания: «ұят болады», «ұят өлімнен күшті». Вот это национальное воспитание, которое я получила в детстве.

— Концертной деятельностью я специально не занимаюсь. В периоды, когда нет приглашений, изучаю стихи, литературу.

— Так пришла к казахской литературе. Это был 1990 г. Услышала со сцены стихи Кадыра Мырзаалиева. Читал актер Райымбек Сейтметов. В первом же городе поспешила в книжный магазин и купила трехтомник поэта.

— Я перечитала эти томики вдоль и поперек, делала пометки на полях. Искала и находила ответы на многие вопросы. Стала руководствоваться этими строчками. Это ведь народный поэт, и каждое слово — утверждение. У нас много книг, которыми мы не пользуемся. А там столько всего написано! Не читаем. А чтение — это созидательный труд души.

ВРАЧ-ПСИХИАТР

Татьяна Бурмистрова, завоевавшая своим талантом сердца зрителей не одного поколения казахстанцев, не имеет музыкального образования. Окончив Алма-Атинский медицинский институт, стала врачом-психиатром. Работала, совмещая с концертной деятельностью. Но в 1990 г. она сделала выбор в пользу сцены.

— Я исполнительница казах-

ских песен, все в меня Господь уже вложил, возможно, и целительство через песни. Они очищают. Народные песни не требуют толкования. Вот запели: «Отаным — кен далам орманды» — и все знали, что надо идти защищать Родину. Я исполняю казахскую музыку в таком виде, когда она была наполнена духом святым, не было испорченности. И этим хочется поделиться со своим зрителем. Когда я работала врачом, мне один аксакал сказал: «Может, есть лучшие, чем ты, врачи, которые вылечат наше тело, а ты нам души полюби».

Однажды на концерте в Павлодаре Наум Григорьевич Шафер, композитор, известный тем, что собрал уникальную коллекцию пластинок с записями известных музыкантов прошлых

О СЦЕНЕ

— Гарифулла Курманғалиев нам говорил, что сцена — это не проходной двор. Сцена для меня — все, но не в том смысле, чтобы выходить как в последний раз, нет. Это ответственность, чтобы человек не ушел разочарованным. И когда мои песни отражаются на лицах, значит, я достигла их души. Я не могу давать один и тот же концерт. Все концерты у меня должны различаться. Я все время в поиске. Новое стихотворение, новый репертуар. Должно быть что-то полезное.

О ЯЗЫКЕ

— Многие мои русские друзья, знакомые спрашивают, почему я их не приглашаю на свои концер-

эпох, сказал Татьяне, что домбру надо слушать в степи. Тогда она зазвучит в первозданном виде. Только исполнитель и домбра, которая выступает поддержкой к голосу. Когда происходит созвучие голоса и домбры — все. Так пели Амре Кашаубаев, Асет Найманбаев. При этом она оценивает свой голос, как посредственный. И тем не менее, два часа, что длится концерт, она держит зрителя в сказочном плену.

— Голос, песня, домбра и дикция. Раньше была школа. А сейчас все поют, как хотят. И этим суррогатом питают зрителей. И школы такой, какая была при Гарифулле Курманғалиеве, сейчас нет. Все меняется не в лучшую сторону. Много людей искусства, но совсем мало культур...

— Всегда были песни для танцев и тоев, и это тоже нужно. Но сейчас границы размыты, и такие песни несут на сцену. Многие выходят себя показать, все как-то сейчас упростилось, и этим зарабатывают деньги. Но ценят тех, кто культуру несет в массы. Нас посетовал Гарифолла Курманғалиев. Он учил нас всему: как выходить на сцену, как уходить со сцены, как на сцене стоять. Никаких лишних движений. Вот перед тобой зритель, учил он, это и твоя судьба, и трагедия, если они тебя сейчас освистают, больше тебя не признают. Надо быть осторожным и в словах, и в движениях. Поэтому искусство должно быть высокое, а не идти на поводу у толпы.

ты. Думала, зачем им концерт, на котором ни одно слово на русском не звучит? А оказалось, что Искусство не имеет языка.

Атмосфера добра, создаваемая исполнительницей, давала больше, чем все языки мира. Одна зрительница призналась: «Сидящие по соседству, видя, что мы не понимаем, переводили нам слова, которые вызвали аплодисменты. Им хотелось, чтобы и мы вкусили сладость казахской речи, поняли шутки. Сидя в зале, приобщались к культуре казахского языка — это же благородство». — Тяга к фольклору, казахскому быту, обычаям — это для меня бальзам. Дочь говорила: «Ну, угонитесь уже. Так и будете все время ходить в национальной одежде?» А для меня удовольствие. Времена меняются, где-то приходится переступать через себя.

Но мне нравится национальная одежда, она мне не в тягость. Хотя я рождена от русской женщины. И папа русский. Откуда? Это промысел Божий. И сейчас, когда я с пожилыми женщинами с большим жизненным опытом разговариваю, мне очень нравится очерпывать что-то для себя интересное из быта казахского, казахских традиций. Все не прочтешь и все знать невозможно, а когда слышишь, остается глубоко в памяти. И мне это нравится. Если бы не нравилось, я бы выбрала другую интересную работу. Я очень требовательна к одежде, избирательна и считаю, что в гардеробе женщины должна быть хотя бы одна изысканная вещь, которая бы подчеркивала ее

национальную принадлежность. Патриотизм, наверно. Но с другой стороны — это душа должна говорить. Почему только на Наурыз надо одеваться в национальную одежду?

На прием к Президенту на 8 Марта она специально шила себе наряд. И, несмотря на то, что это было не совсем по протоколу, она настояла на своем.

— В обычной одежде ко мне обращаются — Татьяна Николаевна, а в национальном костюме я — Татьяна ханым. Чувствуете разницу? Национальная одежда подчеркивает индивидуальность. Это и движет женщиной. Если женщина перестанет быть эталоном, если женщины перестанут быть маяками... Как раньше говорили: «Когда рядом с мужчиной появляется женщина как женщина, мужчина бросает сигарету, не матерится». Кому, как не женщине, формировать наше общество? Говорят о глобализации, все в джинсах рваных, в брюках, и все в черных каких-то облачениях стали на одно лицо. А мне не хочется. Женщина уже настолько преобразилась, что у мужчин возникает потребность женщин направить на путь правильный. Поэтому я на концертах читаю стихи, наводящие на раздумья.

О ТРУДЕ

— Я выросла в ауле. Это каждый день труд, взаимопомощь. А еще общение с природой. Это отличает от тех, кто вырос на асфальте. Не сказать, что я работаю не покладая рук, езжу с концертами, не имея покоя. Каждый день и даже каждый месяц давать концерты человек не в состоянии, просто так мелькать везде, везде успевать — можно просто сойти с ума от такого ритма. Я люблю находиться в творческом поиске, что-то ишу новое для концертов.

Заниматься концертной деятельностью, не имея специального образования, как оказалось, она не имеет права. Но...

— Нашлись очень внимательные люди — Ерлан Атамкулов, предприниматель. С товарищами они открыли мне культурный центр «Ұлттық өнер» в Алматы, прописали устав, дали машину, водителя. Мама Ерлана была учителем казахского языка, и, памятуя об этом, он решил сделать такое дело. Это зов крови — возрождение языка, культуры. И я начала работать. Они говорили — вы не должны сидеть. И с 2003 г. я работаю, выезжаю в регионы. Я срослась с казахской культурой. Да, я русская. Но пою я абсолютно казахской.

О НАСЛЕДИИ

— Есть много артистов, которым есть что сказать, но нет возможностей. Талантливые есть, но их нужно чуть подправить, помочь. Им нужно дать возможность выхода на сцену. И сейчас я готова собрать их под крыло. Сшить им красивые костюмы. К сожалению, в Казахстане нет ни одного сценического костюма известных исполнителей в музеях. В свое время не выкупили ни у Куляш Байсейитовой, ни у Розы Жамановой. Хочу пошить молодым талантливым исполнителям красивые, богатые национальные костюмы, чтобы они вышли на сцену величественно, достойно. Ұялмай.

(в сокращении)

Марта ОРЫНБАСАРҚЫЗЫ

О том, какие изменения произошли в сознании женщин, возвращенных из зоны боевых действий в Сирии в ходе операции «Жусан», отказались ли они от радикальной идеологии, *durbi*. *kz* поговорил с руководителем Центра анализа и развития межконфессиональных отношений Павлодарской области Гульназ Раздыковой.

– Уважаемая Гульназ Максұтовна, как специалист-психолог Вы в тесном контакте работаете с жусановскими женщинами. Прошло уже больше 6 месяцев, как они вернулись в Родину. Как Вы оцениваете их состояние сейчас?

– На сегодняшний день, мы добились только ремиссии радикализма, то есть женщины в плане разубеждения отказались только от крайне радикальных вещей, оценок каких-то конкретных со-

приятно вспоминать о Сирии, они с неохотой об этом говорят, наверное, включаются механизмы психологической защиты. Работа с шоковой психотравмой – это долгий и трудоемкий процесс.

– Расскажите о причинах отъезда женщин в Сирию.

– В основном люди уезжали за своей мечтой, жить в халифате, и эта идея стала деструктивным смыслом их жизни.

Сам феномен ИГИЛ в том,

Гульназ РАЗДЫКОВА:

ПО ЖУСАНАУ МЫ ДОСТИГЛИ ТОЛЬКО РЕМИССИИ ЭКСТРЕМИЗМА, ИТОГИ ПОДВОДИТЬ ЕЩЕ РАНО

бытий, например, причин войны на Ближнем Востоке или таких понятий, как джихад, «даруль-куфр», «такфир», «кафир», «тагут» и т.д. В основном они соглашались с тем, что неправильно было ехать туда, но в тоже время многие из них остаются на тех же базовых принципах их радикальной идеологии.

Ситуация осложняется наличием некоторых существенных факторов социально-психологического и когнитивного характера. Для меня как для психолога, самым важным критерием их успешной реабилитации является, то, что они начинают выбирать такие паттерны поведения, которые кардинальным образом отличаются от тех, которые привели их в свое время к экстремизму. Но, к сожалению, такие кейсы, скорее исключение, чем правило.

– Можно ли сказать, что женщины на сегодняшний день полностью дерадикализованы и не представляют для общества опасности?

– О результатах говорить еще рано, потому что работа по реабилитации этих женщин еще продолжается. Думаю, что ни один из моих коллег тоже не сможет дать окончательных итогов этой работы. Мы как психологи, пока не можем говорить о полной реабилитации, потому что в любом случае уже оказано травмирующее влияние на их сознание и психику. Есть три вида психотравм, это травмы развития или травмы детства, шоковая травма, так называемый афганский или иракский синдром и эмоциональная психотравма (ситуативная). Наши женщины все пережили шоковую психотравму, которая может просто померкнуть в сознании, но напоминать о себе. Работая с девушками в Актау как психолог, я им говорила, что воспоминания о Сирии в их памяти должны померкнуть, обесцветиться. Но пережитое нельзя забывать ни в коем случае, потому что они должны извлечь из этого урок. Однако нельзя застревать в прошлом, потому что на руках у них дети, и они активно должны заниматься их воспитанием. В последнее время начала замечать, что девушкам не очень

что это франшиза, которая умело спекулировала на социальных проблемах, эмоциональной уязвимости, религиозной безграмотности и личных проблемах экстремистов. Механизмы психологического заражения женщин оказались намного эффективнее. Использование женщин имеет свой смысл с точки зрения результативности. Экстремисты знают, что общественная стигма, что женщина слабая, незащищенная, а значит не опасная. Значит, к ней меньше внимания. Хотя если посмотреть историю крупных терактов с участием женщин, то мы видим, что ни о каком переговорном процессе с женщинами не может быть и речи. Во-вторых, женщины менее меркантильны, чем мужчины. А значит, это дешевый способ терроризма. Ей не надо платить, достаточно влюбить ее в себя или достаточное влюбить в родного человека.

Женщин, выехавших на территорию боевых действий, условно можно типологизировать на четыре группы. Первая группа – это женщины, выехавшие в Сирию за своими мужьями, их завербовали мужчины. Вторая категория – это женщины, уехавшие по собственной воле без мужчины, с детьми и т.д. Также есть такие кейсы, когда женщины оставляли своих мужей и выезжали на территорию Сирии добровольно без внешнего воздействия. Третья категория – это женщины, которые на момент войны уже находились на территории Ближнего Востока, имели опыт проживания на территории боевых действий в Вазиристане, Ираке. Они просто примкнули к террористам. Четвертая малочисленная категория – это вообще нерелигиозные женщины. Как ни удивительно, но есть женщины, которые начали свою религиозную практику уже на территории Сирии. Для некоторых из них характерен «синдром дагестанского любовника». Эти женщины уехали в поисках любви, романтических отношений, построения семьи и т.д. даже будучи не радикальными.

– А есть успешные кейсы их реинтеграции?

– Важно понимать, что, несмотря на свою болезненность, симптомы могут вносить позитивные изменения в область социальных ролей индивида. Как отмечено выше, некоторые женщины имеют положительную адаптацию к травме, используя опыт ее переживания, как источник мотивации. Например, девушка из Атырау написала книгу и стала вести активную общественную работу. Некоторые девушки стали аутич-сотрудниками, они активно участвуют в телепередачах, дерадикализации других женщин, в профилактике религиозного экстремизма и терроризма. Некоторые девушки выиграли конкурсы для получения грантов на открытие бизнес-проектов.

– Какие женщины труднее всего поддаются реабилитации?

– Больше всего нас волнует, конечно, работа с женщинами, которые склонны к саморадикализации. Это те, кто уехал по доброй воле, либо женщины более-менее обладающие теологическими познаниями. Те, кто будучи на территории Сирии, были учителями, преподавали курсы акиды. Также есть женщины, у которых процесс деформации имеет необратимый эффект. Вот эти женщины, скорее, вызывают особую настороженность и опасность, и самым сложным, скорее, является их реабилитация.

Мой опыт работы с женщинами подтверждает, что у них есть все признаки посттравматического синдрома, такие как «замораживание» негативного опыта, агрессия, дерадикализация, депрессия, утомляемость, деперсонализация, избегание мыслей, чувств или разговоров, связанные с травмой. Болезненные чувства по поводу того, что они выжили, так называемая «вина выжившего», также наблюдается среди женщин, особенно у тех, кто не смог сохранить жизнь своих детей, до сих пор сохраняется сильная эмоциональная связь с погибшими мужьями.

– Есть ли среди возвращенных женщин опасные, харизматичные проповедницы, которые могут вербовать в ИГИЛ казахстанцев?

– Таких харизматичных женщин-лидеров я не видела, не встречала. Лично я с ними не работала, но думаю, что среди них есть такие женщины, которые занимались активной вербовкой. На сегодняшний день пять женщин уже отбывают наказание за свою деятельность на территории Сирии, многие ждут суда, находятся под следствием.

Сейчас наша задача – помочь им отказаться от заблуждений, «вытащить» эту радикальную матрицу с их умов. Это очень трудно. Сейчас наступил период ремиссии, но для того чтобы достичь стойкого эффекта, нужно,

во-первых, время, а во-вторых, усилия специалистов на местах. И здесь должны работать не только психологи, теологи, но и все окружающие их люди, то есть должны подключаться все механизмы воздействия.

– Нет ли опасности вторичной радикализации жусановских женщин?

– Надо признать, опасность вторичной радикализации для возвращенных женщин существует, если они попадают вновь в радикальную среду. К примеру, если вновь выходят замуж за радикального салафита. Конечно, было бы прекрасно, если девушки выходили замуж за приверженцев традиционной религии.

Сейчас реабилитация девушек пошла по трем направлениям. Первая группа – это девушки, которые вообще отказались от религиозной практики, сняли хиджабы и ведут светский образ жизни. Вторая – это девушки, принявшие мазхаб Абу Ханифы, они уже уверенно читают намаз вместе с уставами мечетей, занимаются у теологов. И третья группа – это частично дерадикализованные женщины, которые остаются на акиде салафизма. Вот это основная группа, на которую должна быть направлена работа. Все женщины должны понимать, что их реабилитация, их успешная реинтеграция, адаптация в обществе в их руках.

Безусловно, местные реабилитационные центры сыграли своего рода амортизационную роль в адаптации женщин к нашему обществу. Если бы не было реабилитационной программы в Актау, куда попали женщины сразу после Сирии, то проблем у них с родственниками было бы намного больше. Ментальные изменения внутри сознания женщин это уже является признаком успешной дерадикализации, но не десалафитизации. Девушки уже понимают, что причиной их отъезда в Сирию на войну стал салафизм, но не все еще избавились от этой опасной идеологии.

– Как сейчас чувствуют себя женщины, о чем рассказывают Вам, своим расказываю?

– Многие женщины до сих пор благодарят за то, что смогли вернуться домой. Они счастливы тому, что теперь ходят по родной земле. Радуются тому, что рядом с ними родные люди и их дети в полной безопасности. Теперь они понимают, что совершили ошибку. Они благодарны государству, которое создало все условия для того, чтобы они могли работать, обучать детей и т.д. Выступая по телевидению, девушки предостерегают других сестер от своих ошибок, рассказывают о том, что ИГИЛ строится на обмане, крови невинных людей. Расплата за их ошибки была страшной, они пережили потерю мужа, подруг и даже смерть своих детей. Конечно, сами девушки должны понять, что дальнейшая их участь в их руках. Но и мы с вами должны быть терпимее к ним и их детям, поддержать и протянуть им руку помощи. Очень надеюсь, что возвращение женщин из зоны боевых действий станет уроком для других девушек, мечтающих уехать в государство «чистого ислама». Пусть горький запах «Жусана» очистит Казахстан от идеи экстремизма и терроризма...

Айгуль ЭСЕНАЛИЕВА

ҚАЗАҚ ЗИЯЛЫЛАРЫНЫҢ КӨРНЕКТІ ҮЛГІСІНДЕЙ ЕДІ...

Көрнекті ғалым, қазақ ғылымының кара нары Өмірзақ Айтбайұлы ағамыз да өмірден өтіпті.

Нартұлғасымен, келісті кескін, зиялы келбетімен кез келген ортаны бір өзі толтырып тұратын көрнекті ғалым еді...

Әншілер қызығардай әдемі қоңыр дауысымен күмбірлеп сөйлеп кеткенде, қиядан шауып, қисынын тауып, тереннен толғағанда елді ұйғытып жіберетін.

Әншілер қызығардай деп тегін айтқан жоқпыз, Өмірзақ Айтбайұлы ән айтқанда қазіргі көкірек қағып жүрген көп әншілеріңіз жолда қалады. Айтпақшы, белгілі қырғыз режиссері Болат Шәмшиевтің «Ыстықкөл қызғалдақтары» көркем фильміндегі әйгілі актер Сүйменкүл Чокморов орындайтын бас кейіпкердің айтатын Біржанның «Теміртас» әні осы Өмірзақ көкеміздің шырқауында жазылып алынған. Болатбек Шәмшиев Өмекеңнің «Теміртас» әнін орындағанын тыңдағанда бірден құлаған екен...

Өмірзақ ағамды мен былтыр күзде Халықаралық Қазақ тілі қоғамының 30 жылдық мерекелік пленумында көрдім. Соның алдында ҚР Президенті жанындағы Ұлттық кеңесте Мемлекеттік тіл туралы заң қабылдауды, ол үшін Атазанымыздан орыс тілі туралы бапты алып тастауды талап еткен мені Халықаралық Қазақ тілі қоғамы мерекелік пленумдарына арнайы қонақ ретінде шақырып, «Ана тілі ардағы» медалымен марапаттады. Ал бүкіл зиялы қауым, тіл жанашырлары жиналған Халықаралық Қазақ тілі қоғамы Мемлекеттік тіл туралы заң қабылдау туралы қаулы қабылдады.

— Ұлттық кеңестегі сөзіңді тыңдадық. Айттың жүрген кеңестерімізді іске асырдың. Жарайсың! — деді Өмекең риза кейіппен.

— Рахмет көке. Жолда келе жатып, интернет ақтарып ем, біз Мұқтар Шаханов ағамыз бастап, 2011 жылы көтерген Конституциядан орыс тілін алып тастау туралы мәселені сіз 2009 жылы газетке сұхбат бергенде айтқан екенсіз, рахмет! — дедім.

— Е-е, айтудайын айтып келеміз ғой, іске асырар билік болса, — деді ағамыз қабағына кірбің ұлап...

Қазақтың зады зиялы дегеніндей, Өмірзақ ағамыз тумысынан бекзат еді. Ол әр сөзінен де, ісінен де айқын аңғарылып тұратын. Қазақ зиялыларының көрнекті үлгісіндей еді...

Елімізге белгілі көрнекті ғалым, ҚР Ұлттық Ғылым Академиясының академигі, қоғам қайраткері Өмірзақ Айтбайұлы өнегелі өмірімен өскелең ұрпаққа үлгі бола білді. Қазақ тіл ғылымының кара нары ғылымымызға мол асыл қазына қалдырды. Халықаралық Қазақ тілі қоғамының президенті бола жүріп, мемлекеттік тіліміздің лайықты заңды төріне шығуы үшін қажымас қайрат танытты.

Өмірзақ Айтбайұлы сонымен қатар Мемлекеттік терминология комиссиясының мүшесі, ғалым хатшысы ретінде де (1981-1991 жж.) 550-ден астам ғылыми еңбектің, 21 кітап пен монографиялардың авторы ретінде терминология саласында тер төгіп, үлкен үлес қоса білді.

Өмірзақ Айтбайұлы қоғамдық-саяси өмірге де тығыз араласып, біздің

«Ақ жол» партиясымен де жақсы байланыста болды. Алашқа арналған алғашқы жиынымыздан бастап, мемлекеттік тілге арналған, тағы басқа түрлі ғылыми конференцияларымыздың төрінен табылып жүрді.

2000 жылы, осыдан 20 жыл бұрын «Қазақ үні» газетінің алғашқы нөміріне қазақ зиялыларымен бірге құттықтау жазып беріп еді. Кейін де газетімізбен тығыз байланыста болып, ағалық ақыл-кеңестерін айтып жүрді.

«Қазақ үні» газетінің бір жылдық тұсаукесерінде өзі арнайы келіп құттықтап, Ақ жол тіледі.

Туған жер қадірін, Отырар мен Түркістанның қасиетті құндылығын ұлағаттап жүретін Өмірзақ көкеміз өзінің өсиеті бойынша киелі Арыстан бапқа жерленеді. Жаназа сонда сенбиде оқылады.

Өмірзақ Айтбайұлының отбасына, туған-туыстарына көңіл айтамыз.

Марқұмның жатқан жері жайлы, алды пейіш, арты кеніш болғай.

Иманы саламат болсын! Алла алдынан жарылқап, артының қайырын берсін!

Қазыбек ИСА

ӨМІРЗАҚ АҒАМЫЗДЫҢ СӨЗІН ӨМІРЛІК АМАНАТТАЙ ҚАБЫЛДАДЫМ

Көрнекті ғалым, академик, асыл ағамыз Өмірзақ Айтбайұлының қазасы көппен бірге біздің де қабырғамызды қайыстырып кетті.

Академик Өмірзақ Айтбайұлы ағамызбен отыз жылдай уақыттан бері ағалы-інідей жақсы таныс едік. Талай ақыл-кеңестерін тыңдадық. 2012 жылы «Ақ жол» партиясы парламентте тұңғыш рет Алаштың 95 жылдығын атап өту туралы мәселе көтеріп, Астанада ғылыми конференция өткізгенімізде өзі келіп қатысып, төрімізде отырып, келелі кеңестерін беріп жүрді.

Кейін «XXI ғасырдағы Алаштың Ақ жолы» жалпыхалықтық байқауын ұйымдастырғанда да басы-қасында ақылшымыз болып, қазылық жасап, жанашырлық таныта білді. Бұл байқауымыз өткен желтоқсанда сегізінші рет өткізілді.

Өмірзақ ағамыз кездескен сайын, телефонмен де хабарласып: «Сендер секілді депутат, әкім, министр жігіттер қазақша сөйлемей жүрсендер, ана тіліміз ешқашан мемлекеттік тіл дәрежесіне көтеріле алмайды!», — дейтін. Тіпті, бір кез былай деген: «Өзін секілді білімі, болашағы бар жігіттердің қазақша сөйлемей — өз аталарына деген құрметсіздік!

Тілді сатып, сатқын болмаңдар, ата-бабаңды, әкенді сыйла, қазақ тілін қолдай бер де, қолдана бер!» — деп қадап айтқан болатын.

Ол 90-шы жылдары еді, мен ол кезде әкеден айырылып калып, қайғырып жүрген кезім еді, сол үшін шығар, бұл сөз көңіліме қатты әсер етті...

Мен ардақты ағамыздың ол сөзін аманаттай қабылдап, үздей орындап жүруге тырысып келемін!

Ағамыздың алды пейіш, арты кеніш болып, Алла алдынан жарылқасын. Қазақ тілі мен ғылымына өлшеусіз еңбек сіңірген ерен тұлғаның есімі мәңгілік ел есінде болады деп білемін.

Иманы саламат болсын!

Азат ПЕРУАШЕВ,
«Ақ жол» партиясы төрағасы,
Мәжіліс депутаты

ҚАЗАҚ ҒЫЛЫМЫНЫҢ ҚАРА НАРЫ ЕДІ...

«Ақ жол» партиясы көрнекті ғалым, академик Өмірзақ Айтбайұлының өмірден озуына байланысты отбасына қайғырып көңіл айтады.

Елімізге белгілі көрнекті ғалым, ҚР Ұлттық Ғылым Академиясының академигі, қоғам қайраткері Өмірзақ Айтбайұлы өнегелі өмірімен өскелең ұрпаққа үлгі бола білді. Қазақ тіл ғылымының кара нары ғылымымызға мол асыл қазына қалдырды. Халықаралық Қазақ тілі қоғамының президенті бола жүріп, мемлекеттік тіліміздің лайықты заңды төріне шығуы үшін қажымас қайрат танытты.

Өмірзақ Айтбайұлы сонымен қатар Мемлекеттік терминология комиссиясының мүшесі, ғалым хатшысы ретінде де (1981-1991 жж.) 550-ден астам ғылыми еңбектің, 21 кітап пен монографиялардың авторы ретінде терминология саласында тер төгіп, үлкен үлес қосты.

Өмірзақ Айтбайұлы қоғамдық-саяси өмірге де тығыз араласып, «Ақ жол» партиясымен де байланыста болды. Алашқа арналған, мемлекеттік тілге арналған ғылыми конференцияларымыздың төрінен табылып жүрді.

Қазақ зиялы қауымының көрнекті үлгісіндей болған Өмірзақ Айтбайұлының отбасына, туған-туыстарына көңіл айтамыз.

Марқұмның жатқан жері жайлы, алды пейіш, арты кеніш болғай.

Иманы саламат болсын!

«Ақ жол» КДП Орталық
Кеңесі Президиумы

АЛМАТЫ АРДАҚТЫ ҒАЛЫМ, АСЫЛ ТҰЛҒАМЕН ҚОШТАСТЫ

Алматы жұртшылығы көрнекті ғалым, академик, қоғам қайраткері Өмірзақ Айтбайұлымен қоштасты.

Алматыдағы Ұлттық Ғылым Академиясы ғамыратына халық болып кетті. Бәрі де қазақ ғылымының кара нарымен қоштасып қалуға асықты.

Каралы жиынды Ұлттық Ғылым Академиясы президенті Мұрат Жұрынов жүргізді. Ол Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев пен ҚР Президенті К.Тоқаевтың көңіл айтуларын оқыды.

Парламент Мәжілісі төрағасының орынбасары Гүлмира Естайбекова сөз сөйлеп, Мәжіліс төрағасы Н.Нығметуллиннің көңіл айтуын оқып берді.

ҚР Премьер-министрі А.Маминнің, вице-премьер Б.Сапарбаевтың, Мәдениет және спорт министрі А.Райымқұлованың көңіл айтулары оқылды.

Алматы қаласы әкімінің міндетін атқарушы Ерлан Қожағапанов сөз сөйлеп, көңіл айтты.

Сонымен бірге Нұрсұлтан қаласы әкімі А.Көлгіновтың, Алматы облысы әкімі А.Батталовтың, Энергетика министрі Н.Ноғайбаевтың көңіл айтқан жеделхаттары айтылды.

Шымкент қаласы әкімі Е.Айтахановтың көңіл айтуын әкім кеңесшісі Қ.Құрманәлі оқып беріп,

«Алматыға Айтбайдың баласы боп келіп, Алаштың ардақтысы болған ағамызды туған жері Отырарға алып барамыз! Отырарда отыз әл-Фараби бар, Өмірзақ Айтбайұлы отыз бірінші әл-Фараби болып бара жатыр», — деп, толғана сөз сөйледі.

Өмірзақ Айтбайұлының өзінің аманаты бойынша Арыстан-баба жерлеу үшін Түркістаннан арнайы келген делегация жетекшісі, белгілі ғалым Құлбек Ерғөбек кеңінен толғап сөйледі.

— Өмірзақ Айтбайұлы өмірден өтіп тіл жетімсіреп тұр, ән жетімсіреп тұр, ғылым жетімсіреп тұр.

Біз сіздерден Өмекеңнің өзінің өсиеті бойынша Арыстан-баба алып кетуге алматылықтардан рұқсат сұрап тұрмыз, жөн сұрап тұрмыз. Өмірзақ Айтбайұлы өлмейді — өйткені өнегелі ісі жасай береді! — деді ғалым өз сөзінде.

А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл институтының бас директоры Ерден Қажыбек Өмекеңнің ерен еңбектерін, қайраткерлік қажырын, қиын кезеңде Тіл институтын сақтап қалған ерлігін тебірене баяндады.

«Сұлтан сарайы» мейрамханасында өткен қонақасында да Алматының барша зиялы қауымы Өмірзақ Айтбайұлындай асыл бейнеге деген ыстық ықыласын

ақтарды.

Академик, Мұрат Жұрынов, жазушы-драматург Дулат Исабеков, «Ақ жол» партиясы төрағасы, Мәжіліс депутаты Азат Перуашев, ғалымдар Сейіт Қасқабасов пен Құлбек Ерғөбек, жазушы Алтыншаш Жағанова, Халық әртісі Досхан Жолжақсынов, композитор Қалдыбек Құрманәлі, Халықаралық Қазақ тілі қоғамының вице-президенттері Ерден Қажыбек пен Ғарифолла Әнес және тағы басқалар Өмекеңнің өнегелі өмірі туралы лебіздерін білдірді.

Ғылым Академиясына жиналған қалың жұрттың қарасынан Елдің Ерге деген құрметі анық байқалды.

Оңтүстіктен келген арнайы делегация Өмірзақ Айтбайұлының денесін Түркістан облысы Отырар ауданы, Арыстан-баба кесенесіне жерлеуге алып кетті.

Қасиетті Арыстан-баба кесенесінде Өмекеңнің өзінің әкесі Айтбай, ағасындай болған Алаштың біртуар перзенті Өзбекәлі Жәнібек жатыр...

Қош, ғұлама ғалым, нартұлға азамат, нағыз зиялы, асыл тұлға, ардақты аға Өмірзақ Айтбайұлы!

Алла алдыңыздан жарылқасын!

Қазақстан құрамасы наурызда Литвамен ойнайды

Футболдан Қазақстан ұлттық құрамасы наурыз айында Литвамен жолдастық кездесу өткізеді.

2020 жылдың 23-30 наурыз аралығында ұлттық құрама Талғар қаласында оқу-жаттығу жиынын өткізеді деп жоспарлануда. Дайындық барысында Алматыда екі жолдастық кездесу өткізу жоспарланған. Бірінші, 27-наурызда Литвамен шеберлік байқаса, 30 наурызда Армениямен ойнайды деп күтілуде.

Бүгінгі таңда Литва құрамасын өз

ісінің білікті маманы Вальдас Урбонас жаттықтырады. 2020 жылғы Еуропа чемпионаты іріктеу кезеңінде аталмыш құрама В тобында Украина, Португалия, Сербия, Люксембург құрамаларымен ойын көрсеткенді. Литва құрамасы FIFA-ның соңғы рейтингі бойынша 131 орында тұрса, Қазақстан аталмыш рейтингте 118 орында иеленіп отыр.

Бұған дейін, Түркияның Анталия қаласында 2014 жылдың 5 наурызында өткен жолдастық кездесуде 1:1 есебімен тең тұскен еді.

Швейцарияда III қысқы Олимпиада ойындары басталды

Швейцарияның Лозанна қаласында жасөспірімдер арасында өтетін III қысқы Олимпиада ойындарының алауы тұтанды. Қазақстанның жасөспірімдер құрамасы 6-қаңтар күні Лозаннадағы қысқы Олимпиадаға аттанған болатын. Осынау дүбірлі додаға Қазақстан спорттың 9 түрінен 26 лицензия жеңіп алды.

ҚР Ұлттық Олимпиадалық комитеттің берген мәліметі бойынша, биылғы жасөспірімдер Олимпиадасына қатысатын спортшылардың жалпы саны 1872-ге жетіп, рекордтық деңгейді көрсетіп отыр.

Бұған дейін, 2012 жылы алғаш рет Инсбуркте өткізілген Олимпиада ойындарында 1059 жасөспірім, 2016 жылы Лиллехаммердегі төртжылдық олимпиадаға 1100 атлет қатысты.

9-22 қаңтар аралығында өтетін Лозаннадағы Олимпиада ойындарында әлемнің 70 елінен келген ең таңдаулы жасөспірімдер спорттың 14 түрінен жүлделі орындарды сарапқа салмақ.

2016 жылы өткен II қысқы Олимпиада ойындарында Қазақстан құрамасы төрт медальды қанжығасына байлап, жарыс нәтижесі бойынша еліміз 26-орынға тұрақтаған болатын.

«АСТАНАҒА» ТӨРТ ОЙЫНШЫ ҚАЙТА ОРЛАДЫ

— Жаңа жылдан бастап ел чемпионы «Астанаға» Қазақстан құрамасының төрт ойыншысы қайтып қосылды.

Қақпашы Дмитрий Непогодов, қорғаушылар Сергей Малый мен Марат Быстров және шабуылшы Алексей Шеткиннің шымкенттік «Ордабасыда» жұмыс істетеу уақыты біткендіктен, клубқа қайта оралды.

Өткен маусымда С.Малый «Ордабасы» құрамында 29 ойын өткізіп, бір гол соққан болатын. Оның елордалық клубпен келісімшарты алдағы жазда аяқталады.

А.Шеткин шымкенттіктермен бірге 22 матчта қарсыластар қақпасына жеті гол енгізсе, 23 кездесу өткізген М.Быстров та «Ордабасының» негізгі футболшысына айналып үлгерді. Бұл екеуінің «Астанамен» бір жылға келісімшарты бар.

Бұған дейін шымкенттік команданың қақпасын 29 мәрте қорғаған Д.Непогодов премьер-лигада өткен жылғы маусымның үздік қақпашысы атанды.

«Астана» клубының бапкерлері Португалияда өтетін оқу-жаттығу жиынына кеткенше келген төрт ойыншының алдағы жоспарларын анықтамақ. Айта кетуге тиіс жаңалықтың бірі — елордалық клубқа Қызылорданың «Қайсарынан» Армения құрамасының шабуылшысы Тигран Барсегян келмекші. Елордалықтар Португалиядағы жиын аясында Англия чемпионшіпінің өкілі «Брентфорд» клубымен 25 қаңтарда жолдастық кездесу өткізбек. Лондондықтар болса, бүгінде үшінші орында келеді. Яғни, ағылшын премьер-лигасына өтуден үміткерлердің бірі.

«Барыс» «Нефтехимикті» жеңіп шықты

Құрлықтық хоккей лигасындағы кезекті ойынында елордалық «Барыс» Ресейдің «Нефтехимик» командасымен кездесті.

Ойынның бірінші кезеңінде қазақстандық хоккейшілер ресейлік командадан басым түсті. Бірақ есеп ашылған жоқ. Екінші кезеңнің 21-минутында «Барыстағы» Даррен Диц қарсылас команда қақпашысын қапы қалдырды. Бұдан кейін 30-минутта ресейлік хоккейші Арсен Хисамутдинов таразы басын теңестірді. Ал 34-минутта елордалық Аркадий Шестаков «Барысты» тағы да алға шығара білді. Оның командалас әріптесі Атте Октамаа 34-минутта есепті көбейтті. Ойынның

41-минутында айдын иелері дөрекілік танытып, олардың қақпасына белгіленген буллитті «Барыс» хоккейшісі Корбан Найт мүлт жекпей жор.

Үшінші кезең де ойын барысы алғашқы екі кезеңдегідей жалғасты. Осы тұста елордалық клубтың басымдығы көрініп тұрды. Осындай сәтті қалт жібермеген Никита Михайлис 50-минутта «Нефтехимик» қақпасына тағы бір шайба енгізді. Сөйтіп «Барыс» өз қарсыласын ойсырата жеңді.

«Барыс» енді елордада, 14 қаңтарда «Салават Юлаев», 16 қаңтарда «Металлург» (Магнитогорск) командаларын қабылдайды.

ҚАЗАҚТЫҢ МҰҢЫ МЕН ШЫНДЫҚТЫҢ ЖЫРЫ - «ҚАЗАҚ ҮНІ» ГАЗЕТІНЕ ЖАЗЫЛЫҢЫЗДАР!

ЖАЗЫЛУ ИНДЕКСІ – 65380

«Қазпошта» арқылы жазылу бағасы:

1 ай	қала	379,24	3 ай	қала	1137,72	6 ай	қала	2275,44	12 ай	қала	4550,88
1 ай	ауыл/аудан	397,86	3 ай	ауыл/аудан	1193,58	6 ай	ауыл/аудан	2387,16	12 ай	ауыл/аудан	4774,32

Меншік иесі:
«Қазақ үні» ЖШС
ҚАЗАҚ ҮНІ
Президент –
Редакторлар кеңесінің төрағасы –
Қазыбек ИСА

Бас редактор – Құлтөлеу МҰҚАШ
Бас редактордың бірінші орынбасары – Зейнолла АБАЖАН
Бас редактордың орынбасары – Азамат ТАСҚАРАУЛЫ
Жауапты хатшы – Гүлмира САДЫҚ

Бөлім редакторлары:
Дастан ЕЛДЕС (орыс редакциясы)
Айнұр АХМЕТ (мәдениет)
Нұржан АСАН (көркемдеуші)

АЙМАҚТАҒЫ ТІЛШІЛЕР:
Астана тілшілер қосыны:
Азамат ТАСҚАРАУЛЫ
(8-702-931-89-86)
Жасұлан ИСА
(8-776-120-19-72)

Ақмола облысы:
Бақыт СМАҒҰЛ (8-701-626-77-66)
Арқалық қаласы:
Нұрсұлтан НҰРМАН
(8-702-688-84-87)

Алматы облысы:
Айтақын БҰЛҒАҚ (8-702-239-62-99)
Мәди ИСЛАМ (8-775-119-12-13)
Мырзағали НҰРСЕЙІТ (8-701-771-6496)
Қанат БІРЖАНСАЛ (8-775-323-0850)

Батыс Қазақстан облысы:
Қажымұқан ҒАБДОЛЛА
(8-701-111-61-05)

Жезқазған қаласы:
Жанат АСАНҚАЛИ
(8-702-384-12-00, 8-707-261-20-98)

Сәтбаев қаласы:
Абдолла ДАСТАН
(8-71063) 7-20-97, 8-777-302-46-79)

Қарағанды облысы:
Ахметқали ХАЛЕНОВ (8-701-450-30-18)

Қостанай облысы:
Төлен РАМАЗАНҰЛЫ (8-701-174-06-70)

Семей қаласы:
Рахат АЛТАЙ
(8-775-998-15-39)

Маңғыстау облысы:
Сағындық РЗАХМЕТ (8-775-379-84-88)

Түркістан облысы:
Әбдіғалпар АЙДАР
(8-702-475-75-66, 8-771-390-73-75)
Асылхан ӘЛІ (8-701-626-88-32)

Түркістан қаласы:
Әтіргүл ТӘШІМ (8-702-489-47-23)

Атқарушы директор –
Қаныш ЖАРЫЛҚАСЫН

Тарату бөлімі:

Астанада:
Жасұлан ИСА
(8-776-120-19-72)

Шымкентте:
Мүтән ИСМАЙЫЛ (8-701-692-1340),

Астанада «Алты Алаш» (87015728847)
дүңгіршіктерінде сатылады

Газет ҚР Мәдениет және ақпарат министрлігінде 19. 12. 2012 жылы тіркелген. Куәлік №13976-Г (Алғашқы куәлік №1270-Г, 01. 08. 2000 жыл).

Автордың пікірі мен редакция көзқарасы сәйкес келе бермейтінін ескертеміз. Қолжазбалар өңделеді және қайтарылмайды.

Жарнама мәтініне жарнама беруші жауап береді.

Газеттен көшіріліп басылса, сілтеме жағалауы шарт. Газетте «Қазақпараттың» материалдары пайдаланылды.

Газет «Қазақ үні» компьютер орталығында беттелді

АЙЛЫҚ ТАРАЛЫМЫ – 60 400
ЖАЗЫЛУ ИНДЕКСІ – 65380

Редакцияның мекен-жайы:
050006, Алматы қаласы, Қалқаман-3 ықшамауданы, С. Сейітов көшесі, 11 үй

Байланыс телефоны:
8 (727) 398-57-31

E-mail: qazaquni2000@gmail.com
www.qazaquni.kz

Кезекші редактор –
Гүлмира САДЫҚ

ТОО «Қазақ үні»

БИН 000540006784
ИИК КЗ508560000000385541
АГФ АО «БанкЦентрКредит»
г. Алматы, БИК КСВКЗКХ, Кбе 17
Газет «Алматы-Болашақ» баспаханасында басылды. Алматы қ., С. Мұқанов к., 223 б.
Көлемі: 6 баспа табақ

Ⓐ – материалдың жариялану ақысы төленген